

20. oktober 2002

Kr. 10,-

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

67. årgang

Nr. 9

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn  
 VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk  
 VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Foredrag fra årets treff på Vestnes:

# Eksistenslønn i sikte?

Hva er hensikten med borgerlønn?

Hva kan vi oppnå?

Har menneskesyn noe å si?

Historikk om borgerlønn eller garantert minstelønn.

Har borgerlønn noe med BDB å gjøre?

## Hvor står vi?

Vi står midt i en veldig kulturkrise, sa BDB. Den gamle verden, våre sosiale, økonomiske og religiøse forestillinger er ikke på høyden med samfunnsutviklingen. Fortsatt henger Kristus på korset for mange, mens andre igjen arbeider med å gjøre han synlig. Det var Rudolf Steiner som mente at Kristus burde komme tilbake, begynne å vise seg i eterlegemet hos menneskene i det 20. århundre. BDB mente at det var en mental sky hos menneskene som måtte forsvinne. Er noe av dette i ferd med å realiseres? Kanskje ikke så mye i det offentlige bilde, men sikkert gror det mer frem omkring Kristusforståelsen enn vi er klar over.

Atombombens fall er nærmere enn noen gang stod det å lese bakpå siste Alternativt Samfunn. Slikt er dyster lesing.

Så er det den økologiske krisen. Debatten ruller: Er den menneskeskapt eller er den et resultat av solflekker? Og hva med fattigdommen, arbeidsledigheten og alle skilsmisene? Leste nettopp at skilsmissetallene nå i snitt dreide seg om oppløsning av hvert annet ekteskap... Når sant skal sies så heter det at når familielivet rakner, så rakner det hele... Hvorfor? Jo, det er fordi det er derfor vi henter, får og fyller på den ballast vi i hverdagslivet trenger for å takle store og små oppgaver og utfordringer...

Gutter og jenter tilbringer mye tid i barnehagen og i andre institusjoner

på godt og vondt. De lærer mye rart i barnehagen, vokser opp og blir mer kunnskapsrike. Men den som spiser av kunnskapens tre skal dø, heter det...

Og hva med deres voksensavn?

Og hva med deres behov for å lære noe om å være mamma og pappa? De oppgaver og roller som det innebærer?

Pengeøkonomien er likevel den største utfordringen. Forbruket er farlig høyt, grådighet stimuleres av pengeøkonomiens evige behov for vekst... ikke sånn vekst som det er i naturen, såkalt organisk vekst, men tallvekst, eller retttere sagt: en økning i tall... Men blir vi rikere fordi om budsjetter og regnskaper viser store tall?

Fredric Hauge har fattet poenget, tror jeg. Det er ikke så lenge siden jeg tilfeldigvis hørte han si i TV'n at det lå tallmagi bak mye. Han siktet nok til en miljøsak, for det er jo det han slåss for. Likevel: Han har fattet poenget. Det er jo helt sant at det er tallmagi bak veldig mye. Så langt kan vi konkludere med at vi sliter med større sosiale, økonomiske og religiøse forestillinger. Dette gjør at vi ikke makter å stoppe utviklingen av den økologiske krisen. Det er nødvendig med nye ideer og en ny måte å forholde oss til økonomi og religion på. Kanskje kan en eksistenslønn, en garantert inntekt til alle mennesker være med å bane vei for dette.

## Hanen skal gale tre ganger

Hanen skal gale tre ganger heter det i bokenes bok. Mange av oss tenker øyeblikkelig på en tredje verdenskrig, på at det skal eksplodere nede i Midtøsten eller at Bush skal gå løs på Saddam Hussein. Det mangler så visst ikke på advarsler. I mai d.å. kunne vi lese dette i avisen:

«I større deler av verden foregår det nå rasende krigsforberedelser og det heteste er i øyeblikket oppladningen til krigene mot Irak og Iran».

Mentaliteten som utstråles i sitatet hører uten tvil til den gamle verden. BDB kalte det hanekamp. På sett og vis er det en kamp om «matfatet». Men er det ikke på tide å befri seg fra slikt? BDB var i allefall imot det. Vi må løse våre individuelle og kollektive problemer på en ny måte. Så slipper vi den slags, mente han.

Likevel så ruster den gamle hanen seg til kamp igjen. Det er tilsynelatende enklere å kjempe for penger, makt og ressurser enn å nyorientere seg.

Tenkemåten til hanene har røtter i hjernens kunnskapscenter. Det er nemlig slik at de tenkemåtene som hjernen rår over er vitenskapelig påvisbar. Tenkemåten til hanene er rettet mot det ytre miljøet, det fysiske, målbare og synlige.

Men den som spiser av kunnskapens tre skal visselig dø. Og det ser igjen ut som det er sant!

Nervepedagogikken legger vekt på hjernens evne til å velge. Hjernene velger egentlig hele tiden, sier hjerneprofessoren Matti Bergstrøm. Men vi tenker sjelden bevisst gjennom våre valg, for da hadde vi vel valgt bort den uøkologiske livsstilen, fattigdommen og nøden i verden? Eller hva? Tror du også at det er et pengespørsmål? Nei, egentlig dreier det seg om å forstå hva som har verdi, og hva som betyr noe. Vel-

ferdssamfunnet kan utmerket godt opprettholdes uten penger. Tall trenger vi. Men ikke penger!!!

Et viktig poeng her i hjernen har andre ressurser enn kunnskapsressursene. De må få utvikle seg, lære seg til å velge riktig.

BDB sa det slik at det var lite rom for ideenes eller åndens utfoldelse i dagens samfunn. Med det mente han å si at idekreftene må få sin riktige plass ved siden av kunnskapsressursene. Det har vi ikke klart enda, hverken i skolen, på universitetene eller andre plasser i samfunnet. Likevel er det tross alt positive tegn i tiden...

## Borgerlønn handler om å gi mennesker verdigheten tilbake

«Borgerlønn innebærer en garantert minstelønn på ca 100.000 i året for dem som av ulike årsaker er utenfor arbeidsmarkedet».

May Britt Vihovde, Venstre

BDB forstod at samfunnsutviklingen ville medføre at det i det lange løp ikke nyttet å holde hele arbeidsstokken i arbeid heller. Det ville rasjonaliseringen sørge for. Og rasjonalisering betyr økt arbeidsledighet. BDB aksepterte det. Dette vil eller bør også føre til materiell frigjørelse. Hva betyr det? Det betyr rett og slett at det moderne produksjonsapparatet er i stand til å framstille nok varer og tjenester slik at vi slipper å jobbe livet av oss for å overleve. Bente Müller bruker betegnelsen livmor om vårt produksjonsapparat (det moderne samfunn). Det er i stand til å forsørge oss alle.

Men utviklingen er ikke problemfri. Vi må endre vår mentalitet om vi skal klare det. For vi må innstille oss på radikale løsninger dersom vi skal unngå at klodens økosystemer bry-

ter sammen, om det i det hele tatt kan unngås fordi prosessene er kommet så langt.

Arbeidsledigheten er egentlig blitt et problem for lenge siden. Kildene sier at det er 77.000 korttidsledige og 32.000 langtidsledige i dagens Norge. Videre er 267.000 på arbeidsmarkedstiltak. Alt i alt er det omkring 135.000 mennesker som ikke er i en tradisjonell lønnsarbeidersituasjon. De fleste av disse mottar en eller annen form for trygd.

Men det er langt, langt flere hjelpetregende i det moderne velferdssamfunnet: 21.000 er attføringsklienter, 239.000 er uføretrygdete, 172.000 er sosialklienter, 142.000 er pleietregende og 15.000 er sjukehuspasienter. Konklusjon? Norge har betydelige antall mennesker som er arbeidsledige og som har helseproblemer.

I en kronikk av Leif Mørkved, Venstre, som heter Visjonen om Borgerlønn, står det følgende om borgerlønn eller garantert minsteinntekt.

«En rekke mennesker er av ulike årsaker falt utenfor det ordinære arbeidsmarkedet. Det kan være studenter, vernepliktige, arbeidssøkere, trygdete eller sosialhjelpsmottakere. En lang rekke av de økonomiske ytelser som samfunnet betaler ut burde kunne samordnes på en helt annen og langt mindre byråkratisk måte med mulighet for å spare store ressurser. Det kan dreie seg om sosialhjelp, trygder, studielån, dagpenger, kontantstøtte m.v. En ordning med garantert minsteinntekt vil kunne bidra til at folk unngår å føle seg som klienter, motvirke passivitet, og gjøre det langt lettere for den enkelte å vite hva man har krav på.

■ forts. side 8

Vi lever i et av verdens beste velferdssamfunn. Likevel er det mange mennesker som faller utenfor. De kjenner ikke rettighetene sine, og når ikke fram i hjelpeapparatet. Når velferdssamfunnet er blitt så komplisert og detaljert for å kunne knipe de få som vil utnytte det, ofres mange andre – de som trenger

hjelpen mest. Men det behøver ikke være slik. Det er mulig å tenke nytt og radikalt. Det heter borgerlønn.

May Britt Vihovde, stortingsrepresentant Venstre

## Samfunnsliv

Grunnlagt  
1931

Med i redaksjonen

Sosialpsykologisk avis

Organ for folkebevegelsen  
for ny livsorientering  
(Tidligere Samfundspartiet)Astrid Strømme  
Indre Sædal 16  
50 44 NattlandBertram Dybwad Brochmann  
grunnleggerAnders Ryste  
disponent og  
hjelpredaktør  
6150 ØrstaDag Ove Johansen  
8200 Fauske  
tlf. 756 42 754E-post: dagoj@online.no  
redaktørVed innbetalinger benyttes  
NB!

Postgironr.: 0532.08.40645

Internett: <http://home.online.no/~dagoj/SAMFLIU.HTM>  
eller direkte link <http://samfunnsliv.freeservers.com>

## Erik Anderssen-Rysst

Erik Anderssen-Rysst døde fra oss 2. juli på Aker sykehus, hvor han var innlagt på grunn av hjerneslag.

Det finnes mennesker blant oss som har fått så mye å stri med at det er nesten umulig å fatte. Eriks liv og historie ble lagt åpent i en helsides artikkel med bilder lørdag 28. januar 2000 i Aftenposten.

Erik Anderssen-Rysst var født av norsk mor i Norge 7. mars 1946, far ukjent. Da moren senere giftet seg i Irland, tok hun barnet til seg og lot ham vokse opp i Dublin sammen med stefar, senere også halvbror og halvsøster. I sin ungdom var Erik elev ved St. Mary's College i Dublin i flere år.

Erik var nok et meget følsomt barn som lett ble påvirket av både godt og vondt. Hvem som var hans biologiske far, var en hemmelighet. Men tanken på ham forlot ikke Erik. 22 år gammel reiste han til Norge for å finne det ut. Noe må ha hendt, for han ble innlagt på Gaustad som alvorlig sinnslidende. Der ble han værende i 34 år, fra 1968. Det lyktes ham aldri å finne sin ukjente far, til tross for iherdige forsøk til det siste.

Lenge følte Erik seg ensom og forlatt på Gaustad. Men så ble noen oppmerksom på ham, og han fikk oss som sine venner, noen i Oslo, andre spredt rundt i landet. Han var tvangsinnlagt, isolert, men iblant

fikk vi besøke ham i korte, meningsfylte møter. Gjennom brev hadde vi god forbindelse, det samme via telefon når det ble tillatt. Det ble stunder sammen med et *sjeldent menneske, varmt, deltagende, vennlig, omsorgsfullt, takknemlig for selv den minste oppmerksomhet*. Han hadde så mye å gi av sin hjertedannelse, sine kunnskaper, sin livserfaring. Han delte også sin sorg, sin smerte, sine savn og skuffelser med oss. Morsom og underholdende kunne han være, fortalte muntre historier fra sin ungdom slik at vi kunne le godt sammen. Han siterte ofte fra de litterære skattene han hadde tatt til seg, fra verdenslitteraturen og ellers av kjente og ukjente forfattere, ofte lest av ham på originalspråket. Erik hadde god kjennskap til norsk og irsk historie og til den katolske lære med sine under og helgener. Som den troende katolikken han var, formidlet han dette videre til oss.

Vanskelig var det for ham å forstå den behandlingen han måtte få innen psykiatrien, og han brukte sin menneskerett til protest og bønn om mer forståelse både for seg selv og andre sinnslidende.

Erik etterlater seg et tomrom som vi, hans venner, må fylle med alt det han ga oss.

**Anne-Marie Bull-Njaa**  
(Aftenposten 15/7 2002)

## «Remember Me»

Remember me – When you see a dove fly –  
Remember me – When the roses glisten with drops of dew –

Remember me – But never cry –  
For I am forever – Always with you.

Remember me – but – do not grieve –  
‘Twas God’s Will – for me to leave.

Remember me – but not in sadness –  
Remember me, only in gladness.  
For all we shared – laughter and fun –  
For now my purpose, on Earth is done.

So – go your way – Find a new tomorrow –  
Never think of me with sorrow.

Make each new day the best –  
Before you come to that Heavenly rest.

REMEMBER ME!

H. Lawson

## LEDER -

## Kanskje er det miljøet som er i vegen med deg?

«Et fallskjermhopp er strengt tatt ingen særlig risiko. Det er bare en etteraping etter livets virkelige risiko. Kjærlighet, intimitet og *de andre* er virkelig risiko. Hva er rafting mot en avvisning? Hva er et strikkhopp mot den elskedes telefon som aldri ringer?»

Finn Skårderud

Jeg kommer på at BDB sa det en gang (jfr overskriften) når jeg leser at mange nordmenn sliter med psykiske vansker. Undersøkelser viser en urovekkende økning, sier Frode Thuen, professor i psykologi ved Universitetet i Bergen. Årsakene er selvsagt mange og sammensatte. Samfunnet er blitt mer stresset, og stadig brytes familieliv opp og nye familierelasjoner dannes. I dag heter det «mine og dine» barn på godt og vondt. Ikke alle tenker over at det er uheldig for sinnet å få for mye ustabilitet, flytting og nye kontakter tredd ned over hodet. Vi er rett og slett ikke opplært til å forstå at det kan påføre sinnet dype sår og psykiske belastninger.

Sykefraværet hos de unge bekrefter trenden. I dag utgjør psykiske lidelser hos de unge grunnlaget for rundt 60%. Høyt ikke sant? Slike tall kan en selvsagt alltid diskutere. Er de sanne? Eller hva? Det er i alle fall sikkert at det indikerer at noe er galt.

Kåre Gundersen skriver i artikkelen at lidelsene ofte har med miljøet å gjøre og ikke med arv. Tilsynelatende har Kåre Gundersen og BDB noe til felles; begge innser at miljøet kan være uheldig for menneskene.

Hvilke miljø vokser så dagens unge mennesker opp med? Først og fremst er det storbyene. Hva betyr det? Jo, travle dager og barn og unge som draes opp av sengen tidlig om morgenen. Dette betyr igjen at småbarn og andre i skolealder blir atskilt ofte altfor mye fra mor og far. Det betyr fravær av hverdagsliv, og kanskje fravær av forutsetninger for læring og utvikling av emosjonell og sosial stabilitet. Her er det også vanskene oppstår... Når de unge så kommer i ungdomsårene har de utviklet liten ballast til å møte små og store utfordringer i hverdagen med.

Her kommer vi tilbake til miljøets betydning som også Matti Bergstrøm tillegger en avgjørende betydning. Eksisterer det uheldige, dominerende trekk i omgivelsene skal det godt gjøres for individet å unndra seg dem.

Hva er det som mange miljøer hindrer barn, unge og voksne i? Der er kanskje først og fremst dette med å utvikle en sunn og god selvfølelse og tillit til seg selv og andre. Mennesker med en sunn og god selvfølelse og tillit til seg selv og andre. Mennesker med en god porisjon tro på seg selv oppfattes gjerne som dominerende og truende. Men slik behøvd det ikke å være.

Hva betyr det å tro på seg selv? Så mye selvfølgelig. Men det kan sees i favør av noe som Wilhelm Gernhammer skriver om i sitt hefte «Praktisk sjælehjelp». Han snakker om konflikter som kan oppstå i sinnet fordi impulser som barn, unge og andre mennesker har, fortrenges eller tillates ikke. Impulsene forstår Gernhammer som uttrykk for livskrefter.

Vi er blitt flinkere til å forstå oss på slikt idag, men likevel er det langt igjen. Manglende stabile relasjoner og familieliv gjør det dessuten vanskelig for individet å bevisstgjøre seg slike impulser i seg selv. De får ikke komme opp i sinnet og bevisstgjøre seg. Skolene er heller ikke alltid åpne for å la impulser bli bevisstgjort slik at de kan hankses med. Istedenfor blir impulsene til uløselige konflikter og psykiske lidelser konklusjon? Å endre livsstil og miljø er ofte nødvendig for å hankses med psykiske problemer.

□ Astrid Strømme



## Til kamphanane innan alle våre politiske parti

Den som veit litt om korleis det er å setje bøter på ei gammal brok, kan truleg tenkje seg korleis partipolitikarane har det i valkampen. Alle kappast om å få broka til å halde i hop når bot er kome på. Jagland slikt og Bondevik slikt, men resultatet? Broka rimar sund igjen for baa. Hagen er frisk i replikken, men jammen er det den gamle og rotne broka også han strevar med å heile.

Ivar skreiv om den rotne broka. Han meinte at nytt måtte til. Det same meinte Meisteren meddi han sa: Fyll ikkje ny vin på gamle skinnposar. Då går det gale igjen.

Den katolske kyrkja nekta penge-renter like fram til det 12. og 15. århundre. Magnus Lagabøter sa nei til renter ved lov omkring 1250. Kva med Luther då han kom omkring 1530? Jau slik var det. Før han drog til riksdagen i Worms, såg også han det som synd å ta renter av pengar. Dei liveigne bøndene i Syd-Tyskland som den gongen livnærte pengefyrstane, vart nedsylta i gjeld til fyrstehusa. Ein av dei, kurfyrst Fredrik, som berga Luther etter at han vart lyst fredlaus, var ein av dei som pinte og plaga bøndene med gjeld og renter. Luther slo om då han fekk berging av fyrsten, og gjekk sidan med fyrsten mot dei ut-svelta og plaga.

Kvar finst den presten i kyrkja som tar fram eller har tatt fram, at renter av pengar er den aller største og mest lagnadstunge synda som menneska i alle land ligg under for? Poteta ynglar av seg sjølv i åkren og gir verkelege renter. Skal aksjar, fond, obligasjonar og såkalla verdipapir gje renter, må rentene stelast frå andre, og mest frå dei som har lite frå før. Dette visste dei første kristne. Dette visste også dei første sosialistane. Den russiske Krapotkin ville ha rentefrie pengar. Og tru det eller ei, dei første nasjonalsosialistane i Tyskland, bygde ideologien sin på just det same. Les boka: Rente og ruin av Gottfried Feder.

Alle vil ha folkestyre. Bort med fascisme, sosialisme, kommunisme og nazisme. Folkestyret skal i tillegg vere eit kristent styre! Studer grunnlova paragraf 2. Men eit verkeleg folkestyre skal ikkje ligge under for den generalsynda å ta renter

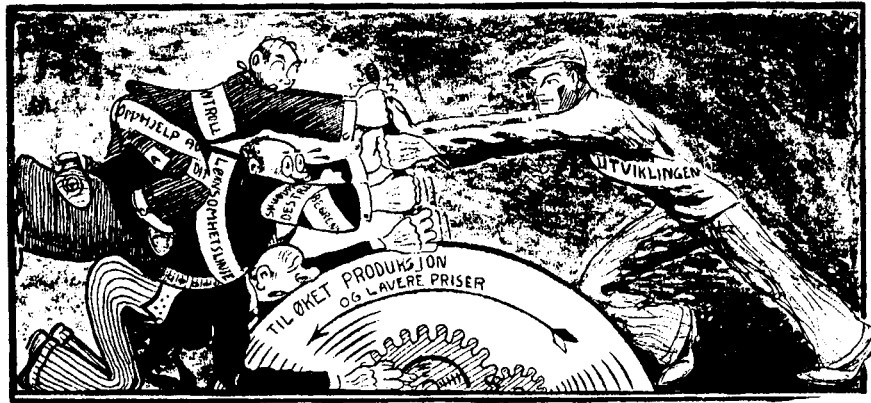
■ forts. side 9

## Redaktører 2002

JANUAR: Astrid Strømme  
FEBRUAR: Dag Ove Johansen  
MARS: Astrid Strømme  
APRIL: Dag Ove Johansen  
MAI: Astrid Strømme

JUNI:  
AUGUST:  
SEPTEMBER:  
OKTOBER:  
NOVEMBER:  
DESEMBER:

Dag Ove Johansen  
Astrid Strømme  
Dag Ove Johansen  
Astrid Strømme  
Dag Ove Johansen  
Astrid Strømme



# Grunnleggende tanker for et godt samfunnsliv

## Kollektivet og jeget

Til klarlegging av også dagens diskusjon om forholdet mellom den enkelte og det overindividuelle, gjen-gir vi nedenfor denne artikkelen av BDB, som setter tingene på plass:

Dersom «jeget» er en viktig celle i organismen, må forholdet mellom meg og kollektivet være godt – dvs at vi begge respekterer hverandre og samarbeider. Organismen eller helheten har ingen rett til å gjøre meg til noe annet enn hva jeg er. Er jeg født som mavecelle, eller som hjernecelle, som hvite eller røde blodlegemer, som hjertecelle eller lungecelle, så har jeg alltid den samme rett til fri utfoldelse for min egen og helhetens skyld. Organismen på sin side er heller ikke tjent med å se at de enkelte celler, organer (bransjer) ikke trives. For at forholdet mellom helheten og delene kan være godt og bli godt, må det ikke finnes celler i organismen som *baktaler* meg, og jeg må ikke baktale eller mistenkelig-gjøre andre. (Det 8. bud). Det må ikke kjempes om fiktiver eller oppdiktete og *kunstige verdier og vurderinger* (1. og 2. bud), for i så fall vil den ene celledens interesser *fortone seg annerledes* enn andre cellers, og helhetsfølelsen og helhetsopplevelsen kan forspilles til fordel for forestillingen om særinteresser. (2. Moseb. 32).

Da helheten er en usynlig («Abstrakt») men overindividuell virkelighet, hvis dynamiske makt alltid gir seg tilkjenne, uten å kunne sees, beregnes, måles eller avbildes, blir det allmektige hele min guddom, mitt opphav og min skjebne. Dersom Gud derfor bor i den levende helhet som omgir meg og som jeg med eller mot min vilje tilhører fra evighet til evighet, så utgjør også jeget en del av det hellige tempel hvori Gud den allmektige bor.

Forholdet mellom Gud og meg må være et godt forhold. Gud som selv utgjør helheten og den selvvirksomme ånd i altet, i helheten, *må holde av meg igjen*, høre på mine lengsler og behov, og tilfredsstillende. Dette er årsaken til at alle levende samfunns-cellers grenseløse trang til *publisitet, popularitet og alminnelig tillit og anerkjennelse*. Helhetens anerkjennelse må tilflyte jeget for at begge parter kan trives.

*Men både helheten og individet kan komme på avveier.*

Hvor individene kommer på avveie, spiller det liten eller uvesentlig rolle. De svarte kanskje ikke til livets hensikt, mening og mål, og deres eksistens var mislykket.

Men når helheten (templet hvor den overindividuelle og allmektige bor) skeier ut og kommer på avveie, blir menneskelivet til en tragedie som ingen dyr risikerer eller kan oppleve.

Hvis helheten svikter, fordi det oppdiktete og uvirkelige har tatt bolig i templet, da oppstår de store dramatiske hendelsesforløp i historien. Disse dramatiske katastrofer gir seg alltid til kjenne derved at det øves vold, tvang, sensur og ufrihet fra helheten overfor jeget og meget. Da bor Satan i templet (negasjonen for Gud), og individet kommer under et grusomt vacuum eller trykkforhold.

Når eller hvis helheten er syk og ond og full av besettelse, er individet hjelpeløst og overlatt til seg selv og til erindring om lignende dramatiske kraftprøver mellom jeget og helheten i tidligere epoker.

Da er spenningsforholdet til stede mellom den store og «onde» helhet som omslutter den enkelte, og den lille individuelle, som kjemper for tilværelsen, imot den organiserte iktetilværelse. Denne spenning vil vedvare, inntil en av partene har tapt. Enten vil den store helhet gi etter og si: «Frykt ikke, du lille celle. Jeg, den allmektige, erkjenner din rett, og jeg er kommet på dine ord, og dine ord er hørt.» (Jfr. Dan. 10,12). – Eller helheten gir ikke etter, fortrenger med vold og overgrep den enkeltes rett, og fører derved seg selv til selvoppløsning. (Ap. 18,20).

Det er dette faktiske forholdet at Gud og Satan (henholdsvis lys og virkelighet, gjensidig fred og samarbeide på den ene side, og villfarelsen, uvirkelighet, gjensidig hat og interessenmotsetninger på den annen side) skifter om å ha bolig i helheten, i «templet», som er menneskeheten.

Den første gir seg til kjenne som konstruktiv, oppbyggende og frigjørende, hvor jeget har det godt. Den annen gir seg til kjenne som destruktiv rustningsindustri, tvang og ufrihet, hvor jeget roper i fortvilelse uten å bli hørt.

I profetens språkbruk kalles denne destruktive tilstand for «hjemsekelsens dag», fordi virkeligheten – det virkelig eksisterende, hjem søker helheten og kaller den til regnskap for si virkelighetsfjerne tilbøyelighet og vesen. (Es. 10,3).

Vår tilværelse er selvvirksomhet. Alt liv er dynamisk. I den blinde natur hersker de blinde naturkrefter. I menneskelivet, som er forlengelsen eller toppen av naturen, *hersker ikke*

*bare naturkrefter, men også åndskrefter*. Hvor disse er seg selv og sin iboende allmakt bevisst, der hersker Gud. Hvor negasjonen eller mangelen på det indre selvstyre gjør seg gjeldende, hersker hat og ulyst, tvang og vold, for ved disse midler å bringe det uvirkelige til selvtviletelse. Selvføring og selvangivelser.

Også gjensidige angivelser mellom cellene innbyrdes besørger da livets destruktive fornødenheter.

Paulus taler om dette forhold mellom jeget og kollektivet, i Galaterbrevet. (Se f.eks. 4, 8–9). Alle profeter ser og taler om *disse* forhold.

Inntil vår tid var dette forhold mellom individet – det lille jeget – og det store og overindividuelle som omslutter jeget, et mystisk og religiøst forhold.

På lignende måte som vårt syn på naturkreftene som omgir oss, en gang var et *mytologisk* forhold, er ennu vårt forhold til åndskreftenes dynamiske allmakt og avmakt et *teologisk* forhold.

Hva enten den konstruktive, positivt skapende Gud bor og hersker i menneskehetens tempel, eller den destruktive og oppløsende holder til der, så er det alltid *åndslivets dynamikk i positiv eller negativ form som gir seg uttrykk*. Ap. 17,17 uttrykker dette forhold på samme måte som om det hadde stått: lyset gjorde det mulig for oss å oppdage mørket. Uten lys var ingen natur seg mørket bevisst.

Uten det konstruktive skulle menneskeheten aldri ha lært å oppfatte det destruktive.

Gud bor i din neste. Og Gud bor i deg. Gud er den makt som binder oss sammen. Satan er den makt som blander oss og skiller oss.

I virkeligheten utgjør vi alle et hele. Derfor er intet mere skjebnetungt og skjebnebestemmende for deg og meg og vår neste, enn at vi er oppmerksomme på at alt beror på forholdet mellom cellene innbyrdes. Derfor heter det:

Ve dem fra hvem forargelsen kommer. Ve ham som sår den onde sed og baktaler seg selv og sin neste, selvom det kanskje skjer uten at han vet det, og uten at han oppfatter årsaken. Ve den som mystifiserer, tåkelegger og problematiserer sannheten om livets hellige determinisme eller livsorden og livslovmessighet.

Kvitheim 13/5 1954

BDB

Klassekampen 17/9 2002:

## Nei til krig!

Hvor mange tusen sivile irakere er statsminister Kjell Magne Bondevik og den norske regjering villig til å ofre livet på for at USA skal nå sitt mål med å fjerne Saddam Hussein? Med tanke på Norges opptreden i FN's sikkerhetsråd som leder for sanksjonskomiteen, gir svaret seg: Mange.

Likevel mener lederen for Stortingets utenrikskomité, Thorbjørn Jagland, at spørsmålet om krig er hypotetisk, og utenriksdepartementet mener at krav om norsk krigsdeltakelse som er blitt fremsatt av USAs ambassadør John Doyle Ong er en konstruksjon.

Det er i beste fall fordommende, et forsøk på å kaste blå i øynene på folk om hvilke hensikter USA har. De ble klart og enkelt formulert av president George W. Bush overfor FN's hovedforsamling: Godta USAs krigsopplegg overfor Irak, som ikke handler om våpeninspektører, men å styrte Saddam Hussein. Dette har i det minste Tysklands kansler Gerhard Schröder oppfattet.

USA har en rekke «guddommelige» motiver for å slå til mot

«røverstaten» Irak; det mest grunnleggende er USAs behov for å befeste sin posisjon etter Den kalde krigen og i utforminga av Den Nye Verdensordenen. Og i bunn skvalper oljen i den strategiske Golf-regionen.

Men krigsmotstanden må dessuten bygge på at krig ikke er metoden for å løse konflikten mellom Bagdad og FN. USA har imidlertid diktert vilkårene: det fins ikke rom for forhandling om sanksjonene som Washington vil opprettholde til Saddam Hussein er borte.

FN er i dag like politisert som under Den kalde krigen. Historien rommer flust med eksempler på at andre stormakter ser gjennom fingrene med erobringer og overgrep fordi det tjener deres interesser eller fordi de blir utsatt for utpressing. Det er derfor farlig å basere krigsmotstanden på FN's sikkerhetsråd, slik SV-leder Kristin Halvorsen åpner for i Aftenposten søndag uten å svare entydig bekreftende på at Norge må stemme mot at FN gir USA mandat til å angripe Irak.

Peter M. Johansen

## Afghanistan:

Afghanistan: Changemakers lanserer et nytt opprop mot krigen i Afghanistan. – Ikke send bombefly i oktober, er oppfordringen fra leder Tale Hungnes til statsminister Bondevik.

### Av Tarjei Leer-Salvesen

Ungdomsorganisasjonen til Kirkens Nødhjelp, Changemakers, tar et nytt initiativ for å sette søkelys på Norges krigsføring i Afghanistan. Nå krever de at Norge ikke sender bombefly til det herjede landet, slik regjeringen planlegger å gjøre i oktober.

Changemakers-leder Tale Hungnes ble sjokkert over tallene i en meningsmåling Klassekampen presenterte for to uker siden, der tre av fire nordmenn mente at Norge er i krig.

– Norge er uten tvil i krig. Det å sende seks bombefly av gårde til et land som ikke har angrepet oss, er en krigshandling. Og det er vi som angriper. Det gjør dette til en historisk hendelse. Norge har ikke tidligere foretatt slike handlinger. Jeg tror

dette kun kan fortsette fordi Norges befolkning ikke er informert om det som foregår, og at trollet vil sprekke dersom det blir utsatt for nok lys, sier Hungnes.

### Avviste fredsdue

Den 11. september troppet Changemaker-aktivistene opp utenfor minnearrangementet i Oslo Domkirke med fredsdue og løpesedler. De militære tok imot fredsdue, men forsvarsminister Kristin Krohn Devold nektet å ta imot ungdommens papirkunst.

Av sikkerhetsårsaker, fikk de opplyst.

– Regjeringen er ikke villig til å informere om krigen, og de er ikke villige til å diskutere krigen med sine kritikere. Det er en skandale, sier Hungnes.

## Opprop for fred

I forkant av at Norge i oktober sender seks bombefly til Afghanistan, har Changemaker laget et opprop for fred og mot Norges krigsdeltakelse. Oppropet kan leses, og signeres, på organisasjonens nettsider [www.changemaker.no](http://www.changemaker.no)

# Valuta i oss selv

## Staten og pengeteknikken

Av BDB

Under såkalt «*Naturalhusholdning*», ved hvilken man ikke benytter seg av penger, kunne der i fortiden like lite som ved naturalhusholdning i nåtiden oppstå noe «Arbeidsledighetsproblem». – (Tro derfor endelig ikke at jeg vil ha menneskene tilbake til naturalhusholdning eller vil «konstruere nye samfunnssystemer» hvor «pengene er avskaffet».) Men under naturalhusholdning måtte jo begreper som «Arbeidsledighet», «Overproduksjon» o.l. bortfalle, *ti disse begreper uttrykker jo nettopp den materielle overflod – den økonomiske frihet og uavhengighet, som ethvert individ naturlig strever for å oppnå.* – Når vi nå i pengeholdningen famler på disse områder, så er det bare fordi det er selve pengeteknikkens *vesen* som er oss uklart, og som er vokset oss over hodet på grunn av misoppfatninger, overtro, frykt og livsfjerne forestillinger i det hele tatt.

Når i den nåværende pengehus-

holdning eggprisene faller, så reduserer folk sin hønebestand, og når makrell og sild kommer under en viss pris, må fiskerne legge opp. Man frykter overfloden, ti det er ikke fisk vi vil ha, men priser og penger. For naturalhusholdningen derimot blir materiell overflod nettopp formålet, selvom overfloden kanskje ikke var så lett å nå i den primitive naturalhusholdning; men den materielle overflod, den kan og skal nåes likevel *ved hjelp av pengeøkonomien, når vi bare vil lære å forstå denne riktig og betjene oss av den, istedenfor i blinde å la oss lede av den.*

Så enkel er sannheten. Ti hvorfor og hvorledes har vi skaffet oss de økonomiske og sosiale «Problemer» på halsen? Fordi vi gjennom tusen år er blitt et bytte for den hæbraiske mammondyrkelse, som er det samme som vår moderne merkantilisme og sosialisme. Vet ikke våre prester dette? Vi har ufrivillig – i manglende objektiv innsikt og erkjennelse – dannet samfunnsliv og privatliv om til det helvete, som vi trodde først



ventet oss bortenfor virkelighetens verden. På lignende måte som asketene satte sine livsmål bortenfor livet, idet de mistenkeliggjorde livet og bygget seg ute fra liv og sol og arbeide – på samme måte har vi dyrket merkantilisme og sosialisme, og følt oss trygge for at helvete intet hadde med virkeligheten å gjøre, men i verste fall ventet oss etter døden. Det har ikke engang falt oss inn at den gråt og tenners gnissel, som Kristus advarer mot, nettopp er uttrykk for det helvete, som vi lever i her i Vesteuropas livsfjerne kultur, og at det å «bli kastet utenfor» nettopp er et uttrykk for den tilstand, da vi på grunn av *livsfornektelse* og tilbedelse av falske, ullusoriske livsfjerne idealer, formål og livsbilder *setter oss selv «utenfor»!* – Og nettopp den falske frihet, den falske økonomiske velstand som merkantilismen gir og det falske broderskap og den usanne sosiale fred som sosialismen gir – kommer som resultat av den fra jødene overleverte utopi. Merkantilismen og sosialismen bygger oss ute fra livet – ute fra den materielle frihet og uavhengighet, og gjør oss til slaver av det materielle utkomme, så vi fra vuggen til graven systematisk stenges ute fra den høyere sjelelige utvikling, som vi er bestemt til.

Ikke altså egentlig fordi vi er gått fra naturalhusholdning over til pengeholdning har vi fått problemdannelsen og det sosiale helvete på jorden, men fordi vi ikke har hatt den objektive erkjennelse, og klare eksakte forståelse av pengene og tallene og av økonomi og folkepsykologi som var og er nødvendig for å motstå den semitiske gull- og pengeteori. Fordi vi isteden har «kristnet» den hedenske livsoppfatning, som nettopp var den samme som korsfestet Kristus, og er blitt «religiøs» og «moraliske» nettopp som den tids livsfjerne drømmere, så *ser vi ikke veien, livet og sannheten*, men kun problemene og problemtåken.

Hva tenker våre Kristusbekjennere og Kristusforkynnere på, som daglig fortsetter å «kristne» og å anerkjenne den hedenske utopi, hvormed jødene har hatt den tvilsomme ære å forpuste verden? Har de tenkt å unnskyldte seg med at de var den hedenske stats lydige tjenere? At de ville tjene livet og sannheten på samme tid som de opprettholdt *løgnen* og de falske drømmerier? Ve dem, som tar hans navn forfengelig og som forfører folkene, derved at de forsoner den rabbiniske teologi – som var og er Kristi fiende – med Kristus! Utviklingens knu-

sende dom vil ramme disse prester og dette religiøse svermeri, som ut av livskunsten og livserkjenneren fra Nasaret har gjort en ny svermer, en ny religionsmaker, en konkurrent av Buddha og Muhammed!

Så enkel er sannheten! Da romerne seiret over Kartago, seiret den semitiske ånd i Kartago over romerne. Likesom den greske kunst og videnskap ble toneangivende for romerne, således ble semiternes valuteteorier og pengelære det ledende økonomiske prinsipp i den store nye verdensstat, hvorav vi har hentet både våre rettsbegreper og politiske samfunnskunster. – Det var altså ikke pengeholdningen i seg selv som var ulykken og som er ulykken i våre dagers kulturland. *Pengeteknikken betegner i seg selv et enormt fremskritt for arbeidsdelingen – for den rasjonelle økonomi og for å binde alle verdens 2000 millioner levende mennesker sammen til en hel organisme.* (Se f.eks. illustrasjon på side 29 i «*Veien til det nye land*».) Uten pengeteknikkens veldige betydning opp igjennom årtusener hadde menneskene ikke kunnet nå tilnærmedesvis så langt på livets titusener av spesielle områder. – *Men ulykken er den ennå til i dag herskende semitiske valutalære, den ennå gjengse og autoriserte lære om gullet og de edle metaller.* Ulykken er den at *midlet* – pengene – den abstrakte måleenhet, som i seg selv er et ganske uunnværlig teknisk fremskritt, er gjort til *formål istedenfor å bevares som i seg selv ganske verdiløse abstrakte verdimåleenheter, i likhet med varmekalorier og næringskalorier, metere, litere og kilogram.* De psykologiske årsakene til disse misgrep er forskjellige og skal etterhånden forklares nærmere. Men forholdet er altså at *istedenfor å innse at all virkelig valuta – hvor den finnes – ligger i oss selv – inne i oss selv – så har jødene innbilt seg selv og andre at den egentlige valuta må søkes utenfor oss selv – nemlig i bankens gull- og sølvbeholdninger.*

Når man t.eks. her i landet trenger en Sørlandsbane og Nordlandsbane, så stiger våre store menn ned i Norges Banks kjeller og ser hvor meget gull som ligger lagret. Hadde der f.eks. ligget fire ganger så meget gull, så kunne de bygge fire nye jernbaner, sier de. Men nå ligger der bare så og så mange kilo – og så får vi la være å bygge jernbaner. Sic!

Så går der da altså på en og samme gang 100.000 «arbeidsløse» mennesker i Norge, mens vi ikke «har råd til» å bygge jernbaner. *Som om det ikke ubestridelig koster fel-*

*lesøkonomien uendelig meget mere å ernære 100.000 arbeidsløse enn å bygge jernbaner.* Når vi bygger jernbaner løper pengene frem og tilbake med en noe større rotasjonshastighet enn når vi ikke bygger baner – men Norges Banks 23 millioner stykker pengesedler – res. gjeldsbeviser, går ikke tapt, like lite som gullet i kjelleren rører på seg. Når de arbeidsløse hever sine understøttelser roterer pengene kanskje noe langsommere – men går heller ikke da tapt. Forskjellen er bare at i første fall gir de 100.000 mann oss *valuta* for den mat de spiser og for det solskinn og regn som vårt land velsigner dem med. I det annet tilfelle, som våre statsmenn tror er «det billigste», *går en skjebnesvanger tid tapt for vårt land og for vårt folk, en tid som aldri kan innhentes – en dag – et år – som vi alle har levet forgjeves.*

Går nå denne tid tapt fordi der ikke er valuta i bankenes kjeller? Tror du ærede leser en sådan satanisk, uhyrlig skrøne? – *Det skjer fordi våre menn og kvinner ikke har valuta i seg selv.* Gunnar Knudsen, Otto B. Halvorsen og Martin Trammæl er eksempelvis tre av de dyreste og mest typiske uvitende menn. De har vært kostbare læregutter for nasjonen. – Men hvem av Eder vil kaste den første sten? Har ikke disse menn massenes tillit? Løper I ikke alle med tungen ut av munnen for å rekke tidsnok til stemmurnen for å gi dem Eders fortsatte tillit? Er de og I ikke utlærte fra de norske skoler og konfirmert i de norske kirker? Men alle de stortingsmenn som særlig i de siste 17 år har latt seg lede av de naiveste typer – ja, som direkte har stått så lavt at de ikke har tålt den svakeste antydning av personlighet og innsikt fra noen kant – disse ubehjelpelige stortingsmenn får den tvilsomme ære å bli nevnt i historien som representerende samtidig både folkedomheten og folkefordømmelsen i en av landets og folkets mørkeste perioder. *Så enkel er sannheten.* Hele sammenhengen er kun denne, at vårt folk føres av naive og uopplyste, forfengelige og ofte meget innbilske folk, hvis eneste trøst i beste fall må være den at tilsvarende typer har tilranet seg makten i andre kulturland og ført disse likeså grundig i grøften.

Den enkle sannhet er i vårt folk denne, at vi mangler valuta i oss selv – *Valuta i form av livserkjennelse – i form av innsikt og kjennskap til de livsrealiteter og ubestikkelige virkelighetslover som ligger skjult i økonomiens, pengeteknikkens og sosiologiens lover.*

## Spiraleffekten

Du ser på livet gjennom desillusjonerte øyne, du vet at du før eller siden må ta til et oppgjør.

Den selvdestruktive virksomhet – som har befestet seg i din sjel, må du selv tilintetgjøre – før du dør.

Det «rottejaget» som du selv har tatt del i, begynner å vise konturene av sin egen død.

All «sannhet» er blitt spekulativ, mens alle «usannheter» foreblir relativ. Men det begrenser seg til ditt eget indre, hvorvidt du vil innse – det du aller helst; ikke ville vite.

Ingen vil bry se om det du ikke vet; om du spør om motivet – (i særdeleshet). De nøyer seg aller nådigst – med å fortelle deg, at alle og enhver selv får klare seg.

De mennesker som med hensikt har forledet deg, skulle du gjerne sett var blitt brent levende.

Men livets veier har lukket seg for deg, og det er ingen vei som fører deg tilbake.

Du befinner deg i en situasjon som er meningsløs – der du klamrer deg til håpet om at også du engang, – skal få oppleve det som du er blitt forskånet. Men husk: at det er du som må ta initiativet – om du vil slippe ut av det som du opplever som – ditt høyst private helvete.

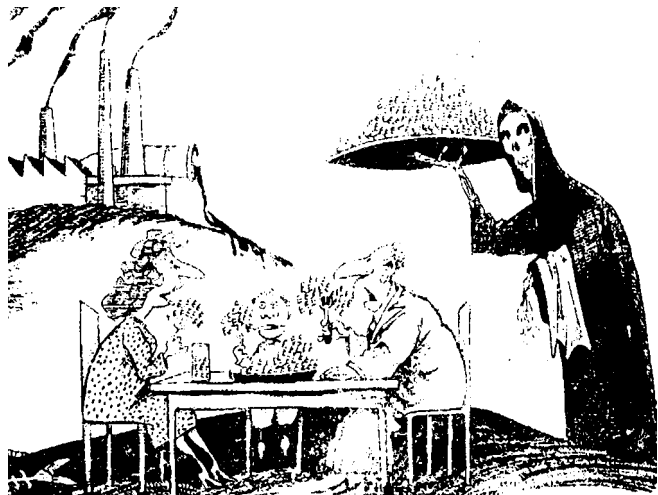
Ingen vil bry seg om det du ikke vet; når du spør henviser man til din uvitenhet. De vil aller nådigst nøye seg med, at alle og enhver er sin egen lykkes smed.

Og når alt som eksisterer omkring deg opphører – i det øyeblikk «oppgjørets» time er inne.

Da er det allerede for sent – å si; at du ikke var deg selv bevisst.

For når tiden er ute, stiller de som «trodde» – at de var en av de utvalgte aller sist.

Willy Bjørndal



Dagbladet 22/8 2002:

## Men Kyoto var ikke død

Av Pål Presterud  
direktør CICERO Senter for  
klimaforskning

Samtidig som det ble klart at jordkloden har opplevd sin nest varmeste vinter og vår siden målingene begynte for over hundre år siden, ratifiserte Stortinget Kyoto-protokollen.

EU-landene og Japan har nylig gjort det samme. Dermed har sannsynligheten økt betydelig for at det eneste eksisterende internasjonale avtaleverk for reduksjon av utslipp av drivhusgasser skal komme raskt på plass. Det var det ikke mange som trodde for ett år siden. Minst 55 land, inkludert industriland som sto for 55% av denne gruppens utslipp i 1990, må ratifisere Kyoto-protokollen før den kan tre i kraft. Pr 1. juli har 85 land, inkludert i-land som omfatter 35% av utslippene, ratifisert. Japan og Russland ble ansett for å være jokerne i dette spillet for ett år siden. Nå er kortene kastet og de går Kyoto-avtalens vei. President Putin har sagt at Russland (17% av utslippene) skal ratifisere i løpet av året. Canada har ikke klart å bestemme seg ennå, men andre i-land med mindre utslipp ser ut til å ratifisere i løpet av den nærmeste framtid. De dystre spådommene om Kyoto-protokollens snarlige død etter at det ble klart at USA – som den største klimagassforurenseren – trakk seg ut, ser altså ikke ut til å slå til. Australia er det eneste landet som til nå har fulgt USA. Det skal resten av verden være glade for. Uten internasjonale forpliktelser for reduksjon av utslipp er det ikke mye håp om å unngå en global oppvarming.

### Verdilos

Selv om avtalen skulle tre i kraft er det mange som mener den nærmest vil være verdiløs uten USAs deltakelse. Det er ikke riktig. Argumentet har vært at det vil bli svært vanskelig å få et internasjonalt marked for handel med utslippkvoter til å fungere, og at målet om 5% reduksjon i i-landenes utslipp i 2012 i forhold til 1990 ikke kan nås, uten USA. Etter spørnelsen i kvotemarkedet vil bli vesentlig redusert fordi USA står for

35% av i-landenes utslipp og var forpliktet i Kyoto-protokollen til 7% reduksjon innen 2012 i forhold til 1990. Samtidig er tilbudet av utslippkvoter stort, fordi Russland allerede har redusert sine utslipp med omtrent 20% siden 1990 etter kollapsen i den kommunistiske økonomien. Fungerer markedskreftene som de skal, kan derfor kvoteprisen bli lav. Den kan bli langt lavere enn eksisterende CO<sub>2</sub>-avgifter og eventuelle gebyrer på overskridelser av utslippene. I så fall kan det bli fristende å spekulere i overskridelse av kvotene eller handle billige kvoter uhemmet – en utvikling som er lite ønskelig fordi den vil bremse en utvikling av, og investering i, ny teknologi som er helt avgjørende for å få redusert de totale utslippene på sikt.

### Minimal

Videre viser beregninger at full måloppnåelse på 5% reduksjon i i-landenes utslipp i 2012 i forhold til 1990 kun vil redusere oppvarmingen i dette århundre med et par tidels grader. Uten USA vil reduksjonen være mindre enn en tidels grad. Når anslagene over den globale oppvarmingen i det samme tidsrommet angis i et spenn over flere grader, er det innlysende at oppfyllelse av forpliktelsene i Kyoto-protokollen i beste fall bare vil ha minimal bremsende effekt på den globale oppvarmingen. Dette gjelder uansett om USA er med eller ikke.

På tross av avtalens svakheter vil det være en milepæl og en gledelig begivenhet når den trer i kraft, fordi den legger det nødvendige grunnlaget og premissene for mulige framtidige internasjonale forpliktelser som virkelig vil kunne monne på den globale oppvarmingen. Det må være bedre med forpliktende utslippsreduksjoner som omfatter mange i-land nå, og at det etableres internasjonale mekanismer for en kostnadseffektiv reduksjon av klimagassene selv om disse langt fra vil være perfekte, enn ingen ting. Før i-landene har fått erfaring med de nye internasjonale samarbeidsmekanismene, er det neppe mulig å bli enige om nye mål for utslippsreduksjoner. Uten Kyoto er det vanskelig å ha håp og tro på et forpliktende internasjonalt samarbeide. Faren for at håpløshet og kynisme skal bre seg vil være overhengende.

## Dybvad Brochmanns røst!

# To slags kosmos – to slags kaos

«Jesus svarte: Mitt rike er ikke av denne verden; var mitt rike av denne verden, da hadde mine tjenere stridt for meg for at jeg ikke skulle bli overgitt til jødene, men nu er mitt rike ikke av den.» Johs. 18,36.

Helt siden disse berømte og av kirken og teologien forfalskede ord, har menneskeheten hatt to slags system – som hele vår livskamp og vår samlivsorden dreier seg om.

Ordet Kosmos i grunnteksten, betyr ikke vår kjente verden kontra en ukjent verden, ordet betyr verdensorden eller verdenssystem, likesom f.eks. kosmetikk betyr pynt eller forskjønnelse.

Det ene system er universalt og bestyr i kraft av seg selv. Det er et selvvirksomt (eller «dynamisk») system fordi det eksisterer i seg selv og fordi det hviler på såkalte «autonome» lover, dvs. lover som selv sørger for å bli respektert.

Det annet system eller verdensorden, er laget og må uavladelig lages og forandres av menneskene selv. Dette av mennesker lagde systems områder er (heldigvis får en vel si) begrenset til jordens lille overflate, hvor det alltid – siden mennesket opptrådte, har rast og raser en evig strid mellom disse slags Kosmos.

Kristus gjør stadig oppmerksom på forskjellen mellom de to systemer og i Johs. 18,36, gjør han særlig sterkt oppmerksom på at menneskenes system beror på vold, soldater, organisasjon, tvang, mammondyrkelse, osv. Mens det universale Kosmos helt beror på seg selv og ikke trenger styresmenn.

Det system som Kristus forkynner, består uten noen hjelp fra menneskelig side. Ikke engang gartneren må innbilde seg at plantene ikke kan gro av seg selv. Helt motsatt alt som læres av teologer og parktanter, heter det f.eks. hos Markus:

«Av seg selv bærer jorden grøde, først strå, så fullt korn i akset.» (Mr. 4,28).

Det er dette dynamiske grunnsyn menneskeheten har så tungt for å oppfatte. Å tro på det dynamiske prinsipp kalles ofte for anarki, og det å bekjenne seg til selvvirksomhetens allmakt regnes oftest for den rene ateisme.

Om en nu vil anlegge denne samme betraktningssmåte på de to slags kaos, så vil en se noe lignende.

Hvis et stort fjell fryser istykker og raser sammen til en stor ur, så kan en si at det ble et kaos av løse sten. Det foregikk tilsynelatende ikke etter øyeblikkelig plan og hensikt, selv om det er et forvitningsfenomen. Det endte i et «kaos av løse sten». Hvis menneskene hadde sprengt fjellet og brukt stenen planmessig – f.eks. til å bygge opp en stor stenmur, en stenbro eller lignende, så var det i øyeblikket blitt orden, skjønnhet, istedenfor naturens ville og «planløse» kaos.

Men ser vi ikke også at det finnes et kaos som bare mennesker kan skape?

Hva vi mennesker pleier å kalle «myndigheter», kan i en konstruktiv epoke skape orden, hygiene, renslighet, opplysning, fred, rettferdighet osv. Men i andre «destruktive» epoker kan ingen skape mere kaos enn nettopp disse såkalte myndigheter.

Antagelig er det disse «myndigheter» Paulus tenker på i Efeserbrevet, når han sier:

«Thi vi har ikke kamp med blod og kjød, men mot makter og myndigheter, mot verdens herrer i dette mørke, mot ondskapens åndehær i himmelrommet.» (Ef. 6,12).

Nettopp nu ser det ut i verden som om det store destruktive kaos, som er helt fremmed utenfor menneskenes livsområde, truer hele menneskeheten med undergang. – Med atomenergien kan vårt livsområde skapes om til kaos på grunn av statsbudsjetter, markedspriser, arbeidslønninger eller lignende ting som *altsammen hører det fiktive system eller kosmos til.*

Skulle det lykkes «myndighetene» i verden å skape kaos for det nominelle og uekte kosmos' skyld, så vil vi på forhånd kunne karakterisere situasjonen slik at våre myndigheter var umyndige overfor den situasjon som deres egen selvvirksomhet skapte. – Også her har det dynamiske prinsipp gitt seg tilkjenne i form av umyndig myndighet, eller negasjonen for myndighet. For også det som menneskene utfører er selvvirksomhet, som dirigeres av selvvirksom tenkemåte («åndsmakt») inne i menneskene selv.

Lysten til å styre, herske og regjere og til selv å lage lover, rettferdighet, system og orden etter sitt eget

hode, ga seg alltid tilkjenne i menneskets indre dynamiske tenkemåte. Bibelens Gud og Satan er teologiske mytologiske navn på disse «allmektige» resp. «avmektige» impulser fra vårt eget indre.

Om vi derfor holder oss klart for øye at det fins to slags virkelighet, altså en oppdiktet, tenkt, konvensjonell og nominell på den ene side, hvis kriterium alltid er organisasjon, voldsmidler, juss og tvang, og på den annen side en universell, autonom virkelighet, så vil vi også oppdage at all krig og alle konflikter har sine røtter i en dynamisk uforenelighet av disse to slags virkelighet. Vi vil videre se at det fins to slags kaos, hvorav det ene skapes av en blindfødt natur og det annet og langt forferdeligere kaos skapes der hvor de i seg selv uforenlige kosmos («systemer») bryter sammen.

Konklusjonen av dette måtte da bli at veien til positiv verdensfred måtte være å oppgi alle konvensjonelle og nominelle systemer som trenger voldsmidler og mammonhjelp for å realiseres. (Jfr.: «Alle som griper til sverd skal falle for sverd». Matt. 26,52).

Videre må den empirisk riktige konklusjon bli, at hva der er objektivt virkelig – etter en viss alder i vårt liv må bli å foretrekke for det subjektive virkelige, som engang for alle bærer selvoppløsningen og selvutslettelsen inne i seg.

Og da vi allerede vet at det førte menneskeheten betydelig fremover å oppgi mytologien og underkaste seg naturkreftenes autonome lov-messighet for å oppnå den rette «myndighet» overfor alle naturkrefters dynamikk, så synes det å måtte være like riktig å realisere Jesu Kristi energiske advarsler mot de skriftkloke og teologien? For likesom mytologien bare var barnets billedspråk overfor de ukjente naturkrefters dynamikk, således var også teologien et tilsvarende infantilt billedspråk like overfor åndskreftenes (tenkemåten) dynamikk.

All kulturopplysning og alle kulturkriser var bare den allmektige selvvirksomhet som skapte kaos, det falske kosmos ble etablert i strid med det objektivt, universale og evige kosmos.

## Økologisk fritidsbygd

Kirkeengen Hagebygd i Skiptvet er Norges første samling økologiske feriehus. Kirkeengen var et lenge nedlagt småbruk like ovenfor Glomma. Nå er det anlagt 18 fritidsboliger, hver med 1–2 mål tomt hvor det er meningen at eierne skal opparbeide som produktive hager. I tillegg er det 50 mål fellesområde avsatt til frukttrær, beitende dyr og lekeplasser. Til området hører også et fredet saltoppkome som tiltrekker seg et rikt mangfold av fugle- og dyrearter. Boligene er bygd av sunne materialer, er isolerte for vinterbruk, har naturlig ventilasjon solfangere til oppvarming av tappevann. Det er også et eget biologisk renseanlegg for avløpsvannet.

## Bedre nominasjoner gir bedre politiske tilstander

Dere som er lei politikken, kjør iveri omgående! Et hvilket som helst ungdomslag, handelslag, tidsskrift, kompani, en hvilken som helst publikasjon, forening, samfunnsengasjert lokalavis kan stille til uhyre fyldigere og bedre nominasjoner enn samtlige partinominasjoner, og det basert på titusenfold rikere persongallerier. For en publikasjon er det smaleste sak av verden å samle underskrifter til formidable vikingelister landet over.

Stein Bugge sukket i  
Høires kommentarblad,  
«Minerva» for 1916



# Om selvreguleringsbasert og opplevelsesorientert vegetoterapi

Denne artikkelen systematiserer og setter inn i en teoretisk sammenheng, den praktiske og intuitive viten som Prof. dr. med. Victor Lindén har gitt meg i vårt over ni år lange samareid om vegetoterapi. Artikkelen beskriver metoder, setter de inn i en ramme av dialektisk tenkning, og knytter de opp til nyere spedbarnsforskning. Det presenteres noen tanker om seksualitet sett i lys av den vegetoterapeutiske tradisjon, og betraktninger om den terapeutiske relasjon i lys av Bolwby's tilknytningsteori. Tilnærmingen kan betraktes som holistisk, nærmest monoistisk, og den ser på alle fremtredelsesformer i organismen som uttrykk for sider av den samme helhet. Sentralt i denne helheten er det vegetative systemets funksjonsdyktighet, som blir sett på som en av grunnpilarene i organismens tilpassning, og vil være avgjørende for hvordan organismen er i stand til å nyttiggjøre seg sine vekstskapende selvreguleringspotensialer. Dette synet vil hevde at ethvert psykisk fenomen har sitt somatiske korrelat, slik at enhver hendelse i organismen berører alle sider ved organismen, samtidig som disse også former og endrer alle sider i organismen, også disses innbyrdes relasjoner. Dette får betydning for organismens forhold til omgivelsene, som igjen får innvirkning på organismens atferd og fremtredelsesform. Slik sett skapes organismen – ikke bare emosjonelt og kognitivt – men også somatisk av sine omgivelser, samtidig som den selv er skaper av seg selv og av visse sider av sitt miljø. Jeg har valgt å kalle denne tilnærmingen:

## Selvreguleringsbasert og opplevelsesorientert vegetoterapi.

Prof. Linden møtte Reich, arbeidet under Braatøy, samarbeidet med N. Wall og gikk i læreanalyse hos Raknes. Han arbeidet med vegetoterapi daglig i nesten 40 år frem til sin død desember 1993. Hans metode er basert på arbeidene til Freud, Reich, Bolwby og Raknes. Lindens dype somatiske forståelse og erfaring, erhvervet i hans virke som doktor uten alt for mange hjelpemidler, hans innsikt i og forståelse for sammenhenger i det organismiske og hans velutviklede intuitive intelligens, samt hans villighet til å dele denne erfaringen med meg, har vært et uvurderlig reservoar for at jeg selv skulle kunne bygge meg opp min organismiske forståelse og mitt intellektuelle begrepsapparat rundt denne arbeidsformen, eller kanskje riktigst, dette arbeidsredskapet. For min egen del begynte jeg med pasienter i vegetoterapi i 1985, gikk over i full tids praksis januar 1987, og har siden arbeidet konsekvent med vegetoterapi 5 dager i uken. Pasientgruppen er som oftest henvist fra primærlege, og symptomene spenner fra psykotiske tilstander, svære angsttilstander, incest, fibrositt, affektforstyrrelser til lettere plager m.m.

En begrepsavklaring:

Med vegetoterapi mener jeg følgende: *Det er å arbeide direkte med det vegetative system med den målsetningen å gjenopprette normale vegetative prosesser i organismen.*

Dette leder meg fram til følgende standpunkt: *Alle forstyrrelser – psykiske eller somatiske – er og forstyrrelser i det vegetative systemet. Denne forstyrrelsen er dypest sett en motsetning i det vegetative systemet, som ikke kunne løses på tilfredsstillende måte for individet.*

Som gjør at jeg også må innta følgende posisjon: *Ved psykiske og somatiske forstyrrelser i organismen, vil gjenoprettelsen av normal vegetativ funksjon føre til en optimalisering av den spesifikke organismens funksjonsnivå.*

Følges dette helt ut, fører dette til følgende sluttresonnement for min posisjon: *Organismens egne helbredende krefter springer ut fra det vegetative systemet, samtidig som de også virker gjennom dette systemet på alle andre biokjemiske, fysiologiske, somatiske, emosjonelle og kognitive prosesser. Endring skjer sentralt fra og sprees perifert i organismen.*

Organismen inngår i et dialektisk samspill med omgivelsene og seg selv som organisme. Dette medfører at organismen ikke bare står i forhold til sitt miljø, men former også den måten miljøet står i forhold til organismen. Dette medfører at organismen – innen visse grenser – ikke bare former sine kognitive, følelsesmessige og atferdsmessige handlingssekvenser – men også direkte gjennom seg selv og sitt miljø former sin somatiske fremtredelsesform.

For at dette kan bli satt inn i en forståelsesammenheng, vil jeg før jeg går over på det metodiske, si noen ord om **motsetninger**.

Dialektikk og dialektisk tenkning er selve grunnelementet i min forståelse og tilnærming til det vegetative systemets funksjoner og prosesser. Forutsetningen for mange av de tenser som nå følger, hadde ikke vært mulig å formulere uten den innsikt som lesningen av Havemann (1964) har gitt meg. All konflikt kan sees på som *uløste motsetninger*, og en *forutsetning for vekst og utvikling på alle plan, er at disse motsetningene løses og at de løses ved å forenes på et høyere erkjennelsesnivå*. Det følgende vil bli formulert i stikkordsform.

*En forutsetning for at noe skal være motsetninger er at de har noe felles*. Forening av motsetninger er en *forutsetning* for all vekst og utvikling. Hvis motsetningene opphører å forenes, oppstår stagnasjon og deklinasjon.

Det vegetative systemets funksjon er basert på motsetningenes forening (parasymptikus/sympatikus/hormonakser/immunsystemet). Forstyrrelser i det vegetative systemet er uløste motsetninger i det samme systemet. Disse motsetningene i det vegetative systemet speiles i organismen. Fordi det vegetative systemets funksjonsnivå er avskåret optimal funksjon gjennom denne motsetningen, så vil dette trenge inn i organismens organisering på alle nivå. Det vegetative systemet står i et dialektisk forhold til hele organismen, også til seg selv. Dette medfører at speilingen av den vegetative motsetningen i organismen, preges dels av organismens kompensasjon på denne motsetningen sett organismisk, men også av det vegetative systemets egne kompensatoriske tiltak.

Dette fører til at fremtredelsesformer i organismen (biokj. fysiolog. soma. emosj. kogn. og atferdsmessig) som speiler denne motsetningen, er basert på denne unike organismens genetiske og sosiale disposisjoner, samt dens historie. Innen vår kulturelle arv, vil disse sosiale og genetiske faktorer være et kollektivt reservoar, hvorfra generasjoner henter sine tilpassningsteknikker. Disse tilpassningsteknikkene vil prege den individuelle løsningen organismen går inn i, tar på seg, i den forstand at de danner visse mer eller mindre rigide rammer innenfor hvilke løsningen finnes. Samtidig søker individet og generasjonene å endre disse rammer, slik at de tilpasses nye leveformer.

Umiddelbar tilgang til folkelig forståelsesramme omkring dette finner vi i folkeeventyrene, ordtak, metaforbruk, legender, folkemedisinen etc.

Så til det metodiske.

### Plassering av kroppen i tid og rom.

Studerer man spedbarnet, når det ligger på rygg, har det benene trukket opp, knærne hvilende mot magen og bekkenet i fri bevegelse. Ved inhalasjon (innånding) ekspanderer brystet både utover og oppover i sin lengderetning, skuldrene presses opp og bekkenet faller ned. Ved ekspirasjon (utånding) deflateres brystet og trekker seg sammen i lengderetningen, skuldrene faller ned, magemusklene trekkes sammen og bekkenet heves. Hos spedbarnet ser vi bekkenrefleksen i fri utfoldelse. Man kan til en viss grad hevde at dette er den menneskelige grunnstilling «før det vonde kom inn i verden».

Jeg ber pasienten – med noen få unntak – å ta av seg på overkroppen, legge seg på rygg og sette opp benene i omvendt V-stilling, slik at fotbladene hviler på underlaget.

*Dette er selve den terapeutiske grunnstilling i alle konsultasjonene i terapien.*

Kroppens plassering i tid og rom i den terapeutiske situasjon er standardisert, og til en viss grad ritualisert. Jeg mener at denne standardiserte situasjonen maksimerer pasientens mulighet for indre eksplorering og minimiserer ytre forstyrrelser/forandringer. Gjennom det som kan kalles et rituale, blir det nedfelt en trygghet og visshet i pasienten om hvordan den terapeutiske ramme til enhver tid vil være, samt at pasienten ikke behøver å undres på hvilke trekk eller hendelser som måtte bringes inn i terapiens rammer. Dette styrker pasientens beredskap til å vende oppmerksomheten mot sitt indre liv og sine kroppslige reaksjoner, samtidig som denne situasjonen gir terapeuten rikelig anledning til å studere pasientens forandrede kroppslige reaksjoner, emosjonelle endringer og kognitive bearbejding. Denne standardiserte situasjonen gir rikelig anledning til systematisk evaluering av selve terapiprosessen for terapeuten, om han nå vil det.

Det er ikke bare slik at pasienten legger seg på rygg og blir liggende der. Den første instruksjonen er som oftest å be pasienten om å tømme hodet for tanker og puste slik han er vant til. Når pasienten er plassert i denne posisjonen og puster slik han er vant til, viser han fram sine vegetative forstyrrelser f.eks. gjennom respirasjonen og i stivnede muskulære områder f.eks. i hodet, halsen, thorax, diafragma, lår og legger, samt at bekkenet kan ha låst seg. Noen ganger vil man få umiddelbare reaksjoner, der pasienten selv spontant blir oppmerksom på anomalier i sin respirasjon, eller stramminger i ulike muskelområder, andre ganger oppfordres det til å kjenne på hvordan pusten kjennes ut, og til å føle på de muskelområdene som strammer. Dette kan være ut-sagn som: Kan du kjenne at du nesten ikke puster? Rimer det for deg hvis jeg sier at du puster støtvis? Kan du føle at du skjelver i pusten når du puster inn? ER det som om pusten har satt seg fast høyt oppe i brystet?

Interveneringen betinges av hvordan pasienten faktisk puster, hvor ansent pasienten er, i hvor stor grad det er rimelig å starte med slike påpekninger. Det kan være nok at pasienten får lov til å falle til ro, finne sin egen pust slik den

faktisk er, og gjennom det kan en indre eksplorering starte spontant. Ofte viser det seg at det hos pasienten finnes spontane tilgjengelige bevegelser som i sin rudimentære form er identiske med spedbarnets pustemåte. Disse bevegelsene oppfordres det til å forsterke, slik at pasienten trekker skuldrene opp når han puster inn, og trekker skuldrene ned og løfter bekkenet når han puster ut. Etter min erfaring er det ufullstendig/manglende kontakt med disse grunnleggende og spontant biologisk bestemte bevegelsene som kjennetegner pasientene. Denne kontakten kan være mer eller mindre forstyrret, men den er alltid forstyrret. Ved å bringe pasienten fra vertikal til horisontal stilling endres aktiviteten i det vegetative systemet øyeblikkelig, f.eks. endres blodtrykket. Når man ber pasienten å bevege på skuldre og bekken, settes et stykke kroppslig arbeid igang. Dette medfører bl.a. at hjertet spontant skiller ut hormoner, og det vegetative systemet aktiveres. De områder i det vegetative systemet som er forstyrret aktiveres også. (f.eks. økt svelging, ticks, rødming, muskelpasmer, skjelvinger etc.). Disse vegetative innerverte reaksjonene er ubevisste. Alt etter hvordan pasienten presenterer seg selv gjennom det å legge seg ned på benken – jeg studerer grundig kroppsspråk, kroppsforn og atferd fra det øyeblikk pasienten kommer inn døren til han legger seg på benken – så vil jeg gjennom dette danne meg en hypotese om hvordan jeg skal intervensere. Dette gjennom observasjon av mimikk, kroppsholdning, fettfordeling, stemmeleie, gangart, hudfarge etc. Det hender at jeg ber pasienten finne frem et bilde av seg selv da han var liten. Vanligvis vil et slikt bilde springe rett fram i pasientens sinn, og svært ofte er dette bildet knyttet til en konfliktsituasjon. Jeg kaller dette for situasjonsminne. Slike situasjonsminner kan vi alle nesten uten unntak fremkalle. Dette gir noe å nøste på, som regel ved å la pasienten beskrive bildet, hvor pasienten er, hvor gammel han er, og hvilken stemning som eventuelt er knyttet til bildet, om det er andre personer til stede, hvilke personer dette kan være etc. Forhåpentligvis kan dette gi et innblikk i hvordan selve oppstarten foregår.

### Kroppens selvregulerende kapasitet.

Hos Reich (1971,1976) var en av hans grunnleggende teser at organismen besitter en selvreguleringsmekanisme som gjennomsyrrer denne på alle nivå, og at denne fungerer uavhengig av om den får utfolde seg fritt eller ikke. Den er organismens biologiske liv. Mye av denne selvregulerende kapasiteten/evnen ser ut til å være bekreftet i nyere spedbarnsforskning. Stern (1985) og Trevarten (1987), viser at barnets selvregulerende evne er svært velutviklet allerede fra fødselen av. dette gjelder f.eks. evnen til å ta initiativ til, og å inngå kommunikative relasjoner på det emosjonelle plan, men også evnen til å si stopp hvis det blir for mye. (Vende seg bort, lukke øynene, vri seg vekk, skrike etc.) Denne evnen til å si stopp hvis det blir for mye er ikke borte hos pasientene, men den må få anledning til å virke og utfolde seg. Nettopp denne evnen til å kunne si fra, kroppslig, emosjonelt og verbalt, er etter min oppfatning, *dypest sett organismens selvregulering*. Det er *fremveksten av denne* som forteller oss at terapien går inn i rett spor. Dette innebærer bl.a. evnen til å sette grenser for andre i forhold til seg selv som individ, men



også for seg selv i forhold til andre, noe som bare kan opptre hvis individet har utviklet egne grenser. For meg ser det ut til at denne selvregulerende evnen/kapasiteten alltid er intakt i mennesket, selv om den ytrer seg i forkrøplet livstilpassning, svære somatiske dysfunksjoner, psykiske tragedier o.l. Først og fremst ser vi dette i barnet, som søker å overleve på den måten som for *det* er best mulig, og at det nyttiggjør seg de ressursene som finnes best mulig. At dette kan føre til tilbaketrekning, svære fortrenninger, dysfunksjoner etc. kan bare sees på som det som *da* var den beste løsningen på livskriser, og en måte å kunne leve videre på. Etter mitt syn er denne selvregulerende evnen tilstede i det mest sønder-slåtte, og alltid tilgjengelig som en helbredende kraft. Dette betyr ikke at den enkelte pasient, uten hjelp, kan nyttiggjøre seg de potensialene som denne selvregulerende kraften potensialer, men den finnes der. Den er pasientens biologiske livskraft og derfor ubevisst i sin funksjon.

*Altså: Selvregulering er virksom, selv i organismens dysfunksjon.*

Reich (1971) knyttet denne selvregulerende evnen til libido, som for ham uttrykte den seksuelle kraft og livskraften under ett. Libido søker i kraft av sin natur mot lystopplevelse, og hvis denne lystopplevelse frustreres, vil mennesket reagere med sinne og aggresjon. Går man med Reich på dette, så blir sinne og aggresjon i utgangspunktet *vekst-skapende krefter*. De kan imidlertid bare fungere vekstfremmende dersom de får utfolde seg fritt og direkte mot den/det som hindrer livsutfoldelse, naturlig frihet og vekst. Dette betyr ikke at det nødvendigvis er slik at barnet får *rett*, men at barnet *har rett* til å vise og utfolde sine emosjonelle tilstander. Dersom dette ikke skjer, blir de sykdomsfremmende. (F.eks. innoverrettet aggresjon). Den terapeutiske konsekvensen av dette er svært betydningsfull. De aggressive kreftene må aktiveres i hele sin fremtredelsesform emosjonelt, kroppslig og kognitivt – og så rettes mot den/det/de som opprinnelig satte disse kreftene i gang, og som *hindrer den frie utfoldelse mot disse kreftene*. Ofte vil det være primær-personene som affektene både er knyttet til og rettet mot. Det er viktig at pasienten da får anledning til – symbolsk gjennom billedbruk og kroppslig aktivitet – å gå til «angrep» på disse personene. Dette kan ytre seg som kloring, spytting, sparking, skriking og krampegråt på benken. Min erfaring er at dette er *helt* nødvendig for å løse de vegetative motsetningene som manglende mulighet til å ta disse kreftene ut i sin opprinnelige form skapte i systemet. Dette med at *all emosjonalitet, og all erfaring* hovedsakelig må knyttes til den reelle situasjonen de oppsto i og *løses direkte* i den relasjonen, er et grunnprinsipp i min form for vegetoterapi. Det blir alt for omfattende her i denne artikkelen å gå inn på slike ting som f.eks. subliminale løsninger, og løsninger i metaforiske vendinger, som etter min oppfatning også skjer. Når kroppen plasseres i den posisjonen som beskrevet tidligere, så aktiveres det vegetative systemet. Dette er et godt utgangspunkt for opplevelser (kognitivt, emosjonelt, visuelt, fysiologisk og somatisk), som aktiverer kroppens erindringskapasitet av hva som låste seg: Hvilke overgrep som ble utført, hvilke kroppslige og følelsesmessige reaksjoner dette skapte, hvordan personen måtte overvinne og leve med disse, hvordan muligheten til å protestere mot disse overgrepene ble avstengt, og hvilken retning protesten så måtte ta. Gjenopplevelsen av disse hendelsene i hele kroppens register er for meg, en forutsetning for å løse de motsetningene i det vegetative systemet som disse hendelsene skapte. Når dette skjer, fører til spontane bedringer av det vegetative systemets funksjon. Forkramp-

ninger i muskulaturen slipper taket, spontan bedring av pust, endring av farge i huden, bedret syn, og som noen sier, de får lettere for å tenke klart.

Jeg mener at terapeutens fremste oppgave *dels* er å hjelpe pasienten til å gjenkalle **EKO-SORER**: Emosjonelle, KOGNITIVE og SOMATISKE Rekonstruksjoner som har vært avgjørende for hvordan pasientens egne selvregulerende vekstmuligheter er blitt forstyrret og nedfelt i det vegetative systemet som en uløst motsetning, *dernest* å være kongruent tilstede i pasientens emosjonelle tilstand, en medvander i det landskapet som pasienten må oppsøke for å kunne ha mulighet til å rekonstruere, eller om man vil, gjenskape sin historie. Det vegetative systemet «er emosjoner», og kan best nåes via affektene. Gjennom påpekninger av de kroppslige, emosjonelle og tankemessige forandringer hos pasienten, som endringen av aktiviteten i det vegetative systemet setter igang, så vil muligheten for å få de affektene som er knyttet til disse forstyrrelsene til å bryte fram, være svært god. Dette kan være affekter som – sorg, sinne, frykt, raseri og skuffelse.

Ut fra grunnantagelsen om at motsetninger i det vegetative systemet løses via affektene, er det en forutsetning at dette skjer, slik at kroppen kan komme i kontakt med sin egen selvregulerende kapasitet, og for at den skal kunne reetablere sin *vekstskapende selvregulerings-evne*. Ut fra synet på kroppens selvregulerende kapasitet vil det å ta vare på/manipulere med pasientens kropp være kontraindisert. Pasienten vil selv finne tilbake til sin egen vekstskapende selvreguleringssevne hvis pasienten får anledning til dette i sitt eget tempo. Dette innebærer også en konsekvent holdning til at pasienten, gitt at han får utvikle seg fritt i den terapeutiske relasjonen, «ikke tar på seg mer enn han klarer å bære». Etter mitt skjønn står man i fare for å forrykke, sette ut av spill eller hindre denne vekstskapende selvregulerende kapasiteten/evnen hos pasienten, hvis man griper inn i organismens kroppslige grenser fysisk. Det kan og være fare for at det kan utvikle seg en slags formening om, og krav til hvordan pasienten skal fungere. Dette *kan skje* gjennom overføring av en forståelses-ramme som terapeuten er bærer av, og som *kan* implanteres i pasienten gjennom ubevisste kroppslige krav fra terapeutens side. Det kan og bli en kamp mellom terapeut og pasient om hva som er «riktig» og pasienten kan igjen komme til å bli utsatt for krav om «hva som er rett» og «hvordan han bør være», og kanskje i aller verste fall, kravet om at pasientens kropp skal være tilgjengelig for terapeuten.

#### Om å gå med pasienten.

Et bærende prinsipp i Lindgrens tilnærming, er ideen om å «gå med pasienten». Dette gjelder på alle plan – kognitivt, emosjonelt, fysiologisk og somatisk. Å gå med pasienten er en motstandsbearbeiding samtidig som det er en motstandsaksept. Motstand kan neppe bli terapeutisk nyttig hvis den ikke betraktes dialektisk, både som en ressurs, og som en forklaring og mål på individets evne til å lære, samt hvor omfattende og dyptgripende denne lærdommen har vært. En måte å beskrive dette på, er å si at man går med det som kroppen, tankene, emosjonene «byr fram» spontant. Dette kan være verbale utsagn om følelsesmessige, opplevelsesmessige eller kroppslige fenomen, samt nonverbale signal. Dette betyr at en må gripe fatt i «det mest levende» i organismen. Kroppslig sett kan det som er mest levende like gjerne være hypotont som hypertont. Det viktigste er å trene seg opp til å se hvilke områder av den kroppslige fremtoningen som er mest «beredt» til å svare på en påpekning. Dette gjelder også alle nivåer (kog. emo. fys. som.) der pasienten viser beredskap til å reagere. Praktisk kan dette ytre seg slik at et individ

som har lært seg til å holde sin krampegråt i sjakk ved å kremte/svelge hyppig, vil øke denne kremtingen/svelgingen når man legges på benken. Dette betyr at han først gjøres oppmerksom på kremtingen/svelgingen, deretter oppfordres han til å kremte/svelge mer. En slik form for kremting/svelging er uten unntak ubevisst. Det er en vegetativ invertert respons som har til oppgave å hindre en uløst motsetning i det vegetative systemet fra å slå ut i full blomst, og således komme fram til pasientens bevisste liv. Ved å oppfordre til økt kremting/svelging aktiveres denne uløste motsetningen og pasienten blir oppmerksom på at han enten har en klump i halsen, eller at øyene begynner å svi. Noen ganger kan de kjenne at brystet snører seg sammen, at det blir et trykk/kløe i øyene, eller et press på brystet. Det neste skritt blir da å skifte fokus fra kremtingen/svelgingen til de andre sensasjonene som har måttet finne sted. Slik føles pasienten gradvis fram mot det underliggende affekt som nettopp måtte undertrykkes fordi den ikke kunne løses i det øyeblikket selve affekt-reaksjonen oppsto. Når så affekten bryter løs, er den som oftest knyttet til en hendelse eller et emosjonelt klima, som pasienten selv opplevde at han ikke hadde noen mulighet til å reagere på, eller noen form for innflytelse på.

Jeg holder meg med vilje til dette enkle eksemplet, fordi selve gjenkallingsprosessen og selve den terapeutiske intervensjonen varierer like mye innen for disse rammene som det finnes pasienter. Her skisseres bare noen enkle regler for hvordan man i *prinsippet* går fram. Bærende i dette er respekten for enkeltindividets historie, hvordan denne er blitt konstruert i den enkeltes sinn, nedfelt i kroppens somatiske virksomhet og form. Hvordan denne historien former enkeltindividets møte med verden omkring seg, og hvordan alt dette er avgjørende for vårt møte med disse enkeltmenneskene. Dette betyr at terapeuten til enhver tid er seg de prosesser som opptrer i pasienten bevisst, at terapeuten følelsesmessig innstiller seg på pasientens sinnstilstand, at terapeuten hele tiden oppmerksomt følger hva pasienten sier, gjør og opplever. Det er viktig å presisere at det her menes hva pasienten allerede er beredt til å kunne restrukturere erkjennelsesmessig.

#### Om å gå fra det perifere til det sentrale.

Med dette menes at man griper fatt i det som er mest «oppe i dagen», det som byr seg fram. Dette kan være talemåter, ubevisste kroppsbevegelser/holdninger, mimikk etc. Det som pasienten på en eller annen måte viser/forteller ligger som et erkjennelsesberedskap hos pasienten, altså en beredskap til å oppfatte og forstå, ta inn over seg. Å gå fra det perifere til det sentrale betyr å nærme seg det vanskelige/konflikten hos pasienten via omveier eller ved å gradvis sirkle inn mer sentrale affektblokkeringer/traumer. Ut fra prinsippet om at helbredelse skjer sentralt fra i organismen, (har sitt utspring i det vegetative systemet) og sprees til det perifere, er det å gå fra det perifere til det sentrale, å avdekke dypere og dypere konfliktområder. Når disse løses legges forutsetningene til rette for å løse primærkonfliktene/motsetningene i det vegetative systemet. Når disse primærkonfliktene løses, settes det igang en prosess som har sitt utspring i denne løsningen, og denne sprees sentralt fra og til det perifere i organismen på alle funksjonsnivå. Et eksempel: Ved å be pasienten om å gjenkalle et bilde av seg selv som liten (et situasjonsminne), bruker jeg å la han beskrive hvordan dette bildet ser ut. Noen ganger kan det være nyttig å be pasienten beskrive hvilke klær han har på seg, eller hvor han befinner seg. Hvis han f.eks. svarer at han står utenfor sitt barndomshjem, kan jeg spørre om det er mulig å gå inn i dette hjemmet. Hvordan ser døren ut?, lar den seg

åpne?, og hvis det går, hvordan ser dette rommet ut?, er det folk der inne?, hvilke personer er dette?, om det lar seg gjøre å føle stemningen i dette rommet?, kan du se nøyere på hvem disse personene er?, kan du gripe fatt i den ene personen?, kan du se ansiktet til den personen?, kan du se øynene? Dette er å gå fra et relativt nøytralt opplevelsesfelt til et mer emosjonelt ladet område, der affektene som oftest bygges opp jo nærmere pasienten kommer det emosjonelle sentrum, både i bildeopplevelsen og i sitt eget emosjonelle liv.

Dette er en liten del av et mangfold av muligheter for å bevege pasienten fra en perifer opplevelsessfære, til mer emosjonelt ladete og affektbundne konflikter. Dette gjelder selvfølgelig også kroppslige som kognitive opplevelser. I det hele tatt dreier det seg om å flette den kroppslige, emosjonelle og kognitive erfaringsevnen sammen på en slik måte at pasienten opplever/erkjenner konfliktene/motsetningene som et organisk hele og *at de løses som et organisk hele*.

#### Noe om forutsetningene for utviklingsharmonier

Nyere barneforskning (Trevarten, 87; Stern, 85) viser at spedbarn aktivt deltar i utformingen av spillet mellom det selv og dets nærmeste pårørende. Det synes også rimelig å anta at spedbarnet skiller mellom og oppfatter omsorgspersonens intensjoner, dvs. deres emosjonelle/følelsesmessige innstilling til barnet. I barnets første tre levemåneder synes det å være hevet over enhver tvil, at det er personer som er barnets viktigste orienteringsobjekter, og som de retter sin oppmerksomhet mot. Det synes rimelig – ut fra denne forskningstradisjonen – å kunne hevde at barnet utvikler mestring i de første levemånedene ved å samhandle gjennom utveksling av følelser. Den rudimentære forståelsen av andre menneskers følelser/intensjoner som finner sted allerede ved fødselen, danner grunnlaget for samordning av egne intensjoner med andres. Dette er basis for all utvikling. Ut av dette springer den gjensidige dialogen som må være tilstede for utvikling av dype følelsesmessige bånd, som gir grunnlag for trygghet. Min mening er at mennesket fra fødselen har forståelse for andre menneskers intensjoner, det søker samarbeid og nærhet, det har oppdagelseslyst og er fylt av vitebegjær og forskertrang. Dette gjennomsyrrer hele barnets virksomhet og er i sin «råe» form selve kjennetegnet på Homo Ludens – det lekende, levende, skapende, utforskende og samhandlende mennesket. Dette må – slik jeg ser det – bety at denne evnen til å forstå andre menneskers følelsesliv, er en dyp forutsetning for samhandling med andre mennesker. Dette må få sterke terapeutiske implikasjoner hvis vi tar det på alvor. Ut fra dette blir det avgjørende at terapeuten er dypt aksepterende og i kongruens med pasientens følelsesliv, for det var der det «skar seg», i samhandlingen med andre menneskers følelser. Det kan sies at terapeuten må være et emosjonelt reservoar hvorfor pasienten kan vente aksept på det å spille ut sine følelser direkte mot de personer det gjelder og der terapeuten må kunne kjenne igjen disse emosjonene og være i kongruens med disse.

Kjell Standal  
Spesialist i klinisk psykologi  
Victor Lindéns Institutt  
for Allmen psykologi  
Fyllingsveien 24,  
5031 Laksevåg  
Tlf. 47 55 34 27 51  
Fax 47 55 34 01 43  
e-mail kstandal@online.no  
@Magna forlag as  
MAGMA FORLAG AS



## Eksistenslønn - - -

Ordningen vil være langt mer fleksibel enn dagens ytelser, slik at det blir enklere å gå inn og ut av arbeidslivet, ta deltidarbeid osv. Også de som av ulike årsaker står utenfor arbeidslivet kan bidra betydelig til samfunnet gjennom frivillig innsats».

Her er vi inne på noe av det som Nina Karin Monsen er opptatt av i boken Velferdssamfunnet. Hun er bekymret over at Velferdssamfunnet får oss til å føle og oppleve oss som ofre eller tiggere. I slike holdninger er det mange negative følger.

Leif Mørkved vil imidlertid med sin kronikk gjøre oss oppmerksom på at en garantert minstelønn vil kunne redusere negative holdninger. Det har f.eks. alltid vært mer eller mindre belastende å mota sosialtrygd. En minstelønn kan kanskje fjerne opplevelsen av en mindreverdighetsfølelse ved å motta penger. Ikke minst vil det kunne bety mye for mennesker som ikke klarer papirmøllstrevet. Ofte er det dem som har størst behov for hjelp.

Minstelønn eller borgerlønn er også et omfattende bidrag til en nødvendig og omfattende modernisering av offentlig sektor. Uten tvil er det et enormt behov for forenkling rundt trygdeutbetalinger, sosialhjelp, studiefinansiering, pensjoner m.v.

### Verdivurdering

«Alt som har iboende kraft har verdi». BDB

Verdispørsmålet opptar meg. Tenker av og til at mye kunne ha vært annerledes om folk flest hadde hatt en klarere forståelse av begrepet... Det er så altfor lett å tro at bare en tenker at noe har verdi, så har det det! Men en slik mentalitet går ikke lenger.

Penger har verdi. Det er en meget utbredt oppfatning i dag. Men penger i seg selv er bare et stykke papir eller et stykke metall. I seg selv er penger noe dødt, noe uten liv og kraft. Det er vi, menneskene, som tillegger menneskene verdi... Vi tillegger dem en tenkt verdi, men er det riktig? Nei, sier BDB, og trekker opp linjene for et paradigmeskifte. Det betyr at vi må ha nye briller til å forstå verdibegrepet med. BDB mener at det bare er naturen, det organiske, dvs. dyr, fugler, fisk, blomster og mennesker som har verdi, som betyr noe. Kriteriet han vurderer ut fra er om noe har kraft! Men vi innretter oss både individuelt og kollektivt som om det motsatte er tilfelle. Begrepet verdi kommer fra det latinske ordet valere, som betyr «å være kraftig, sterk og frisk, befinne seg vel, ha det bra».

I utgangspunktet er begrepet slik det er definert i Oxford English Dictionary brukt i økonomisk betydning av ordet: Det dreier seg om å vurdere noe dødt, noe uorganisk... Men sier feministen Marilyn Waring: Bruken er urimelig, for i virkeligheten er det helt andre forhold som kan sies å være «kraftig, sterkt og friskt»... hun knytter begrepet til verdien av vennskap, frisk luft osv. For meg er en verdi en fornemmelse, en følelse, ikke en målbar størrelse, sier hun.

Er det ikke nettopp slik vi bør forholde oss til noe levende? Er det ikke når vi gir våre medmennesker en fornemmelse og følelse av at de betyr noe at vi får kontakt?

Marilyn Waring sin måte å forholde seg til verdibegrepet er så absolutt be-

slektet med BDBs verdivurderinger. Nå tenker jeg spesielt på det som hun knytter til vennskap. Klart at vennskap har noe å gjøre med at de betyr noe for oss. Egentlig er det helt rett å forholde seg til frisk luft på samme måten. For det som betyr noe for oss har mindre forutsetninger til å bli omgjort til et regnestykke med muligheter for salg og kjøp.

Informasjonssamfunnet eller det postmoderne samfunn forneker «kraften» og gudskreftene i oss. Hvordan vi har det med oss selv og vårt indre liv kommer i annen rekke. Det som har størst prioritet er det materielle og det høye forbruket. Dette er det målbare, det som vi samler oss om!

Kort sagt: samfunnsutviklingen er knyttet til hjernens datadel, til han som i bokenes bok går under betegnelsen Herodes. Herodes står for makt, kontroll og ordnet atferd ifølge nødvendigheter. Herodes gjør det vanskelig for oss å forholde oss til det nye, til en ny økonomi, et nytt samfunnsregnskap, et lønnsomt prisfall og et dekapitaliseringsprogram. Men likevel har også han hatt en historisk oppgave. Han har vært med og lagt til rette samfunnet for en ny livsorden (forberedelsesfase).

Konklusjonen må bli at det er nødvendig å utvikle hjernens trossressurser, hjernens verdikapasitet, for å lære barn, unge og alle andre mennesker at det er organisk liv som betyr noe, fordi det bare er organisk liv som har iboende kraft. Hjernens kunnskapsressurser må med andre ord tones ned til fordel for hjernens verdi- og trossressurser. Spørsmålet er: Kan en eksistens- eller borgerlønn være med å legge forholdene til rette for det?

### Historikk om borgerlønn eller garantert minsteinntekt

Ideen om en inntektsgaranti eller en borgerlønn er svært gammel. Den svenske sosiologen Lasse Ekstrand skriver i en av sine bøker om borgerlønn, at den greske filosofen Aristoteles (384–322 f.Kr.) kan sies å ha forestillinger om borgerlønn i det han skriver i «Den Nikodomæiske etik» – der det står at: «Ingen borger skal mangle mat».

Borgermester i Bruges, Juan Luis Vives var den første som utformet en beskrivelse av en inntektsgaranti eller borgerlønn i 1526. Siden den gang har mange samfunnssteoretikere og politiske forfattere lansert ulike modeller for minsteinntekt eller borgerlønn.

I Danmark har borgerlønn blitt diskutert i de siste 25 år. I Norge er det hovedsakelig innen Venstre at temaet er blitt debattert de siste 15–20 årene.

Leif Mørkved

### Utenom Venstre

Her i Norge har Eilif Bakke gjentatt ganger i de siste tiårene tatt til orde for en garantert minstelønn. Samfunnsliv har flere ganger benyttet seg av hans innlegg.

### Mentalitetsproblemet

På 50-tallet dominerte fortsatt den forestilling at barn kom til verden som inkompetente individer, og for at de skulle bli «ordentlige mennesker» måtte oppdragelsen ta sikte på å belaste de unge mest mulig. Barn skulle sees men ikke høres. I pedagogikk som er mitt fag, går metoden under betegnelsen «påfyllingsmetoden». Det betyr i et nøtteskall at det er mor, far, læreren eller andre autoriteter som «fyller på» barnet så mye med sine egne oppfatninger at barnet selv

kommer lite til ordet.

I løpet av tiårene som deretter fulgte kom vitenskap til en annen oppfatning. Det var slett ikke nødvendig å bestemme og dominere de unge i alt og ett. Barn ble født til verden som fullt kompetente individer! Helt fra fødselsøyeblikket reagerer de adekvat, og får de fred til å utvikle seg i samsvar med sin genetiske arv er det all grunn til å tro at det vil skje på en positiv måte.

Men vi er likevel ikke kvitt forestillingene fra 50-tallet. Barn og unge vokser fortsatt opp og blir umyndiggjorte. Mange skoler sliter med elever som har psykososiale vansker. Det er ikke bare de utagerende elever med atferdsproblemer som er problematiske. Like vanskelig er det etter hvert blitt med de mentalt innadvendte, de som vi ikke «når». Men selvsagt: Bildet er ikke helt svart. I det norske skolelandskapet er det i de siste årene dukket opp mange nye skolemodeller med større rom for utfoldelse av hele eleven.

Poenget er at når barn vokser opp etter «påfyllingsmetoden» havner det før eller siden lett inn i såkalt negativ frihet. Det betyr at barn i årevis har latt seg lede altfor mye av ytre autoriteter. I praksis betyr dette ofte at de isoleres, blir usikre og føler seg maktesløse. Dette er trekk som ofte går igjen hos «vanskelige elever». Men det er også trekk som finnes hos f.eks. arbeidsløse. De er blitt så vant med at noen andre enn dem selv alltid legger til rette forholdene for dem. Uten en slik styring fungerer de dårlig.

Forholdet med negativ frihet var nettopp omtalt i en bergensavis i forbindelse med at også Arbeiderpartiet har på sitt partiprogram et slags forslag om borgerlønn. I den anledning ble det ytret ønske om å utrede og knytte premisser om positiv frihet til borgerlønn. Positiv frihet innebærer at mennesker handler ut fra sine egne ønsker, holdninger, meninger osv. Men likevel aldri uten hensyn til sine medmennesker.

Poenget er at en garantert minstelønn sammen med utviklingen av positiv frihet kan åpne opp for uante muligheter. Det blir ikke lenger nødvendig å bare et eller annet arbeid for å få en lønn. Nei, da kan vi adoptere den holdningen til arbeid som Nils Christie har. Han sier selv at han aldri har måttet arbeide for lønn eller betaling. Det er noe han har fått i tillegg. Kort sagt så har Christie valgt arbeid foran penger, og ikke omvendt slik som det er så vanlig å gjøre i dag.

Det er også en del andre positive aspekter som kan knyttes til en borgerlønn. Endelig er samfunnsutviklingen kommet dit hen at situasjonen tilsier at det er aktuelt å gi alle som av ulike årsaker faller utenfor det ordinære arbeidsmarkedet en garantert minsteinntekt. Det kan uten tvil bli en av vår tids store sosiale reformer, som kan bidra til økt frivillig innsats og engasjement omkring aktuelle samfunnsproblemer. Vi trenger så absolutt flere mennesker som jobber frem alternative energiløsninger. Ikke minst trenger vi økt frivillig engasjement for å slå et slag for BDB sine ideer. Det er hevet over enhver tvil at BDBs oppfatning av pengetenkningen og hans forestillinger om at det bare er organisk liv som har verdi og betyr noe, kan gi den vestlige verden det de virkelig trenger; nye åndsimpulser som kan befri verden fra økokrisen, fattigdom, krigstrusselen osv. I tillegg kommer selvsagt hans nye samfunnsregnskap, det lønnsomme prisfall og dekapitaliseringsprogram.

## Forløsning og befrielse

Mesterlig kan Jesus si:  
Sannheten skal oss lys-befri  
fra selvskhetens slaveri,  
– i samme grad som den erkjennes –  
så indre frihets åndslys tennes.

Når oppstod vel en fugl av ego-skallet  
om egget nektet livsavkall  
og sviktet «kallet»?

Når kunne fuglefoster fødes og bli til  
om eggets «ego»  
fikk «sitt liv bevare», som det vil?

Hvordan kan noe nytt ånds-fødes,  
om det gamle ei forvandles – «dødes»?

Hvordan kan det oppstå noe uforgjengelig  
i det som vil forbli forfengelig?

Hva skjer med «den som vil bevare  
sitt liv» – og seg for tankekorset spare?

Vil vi helst Kristus, Peter-lik fornekte, svike?  
En ukorsfestet sjel vant aldri Himmelriket.

Vårt liv er sjanse, risiko og snare.  
Og den som vil sitt ego-liv bevare,  
den er i evighets-livsfare – –

Hvor mang en åndsblind  
lot sin sjanse gå til spille,  
fordi man seg som før, bevare ville?

Blodsbundet, fangne av det forgangne  
går på den brede vei.  
«De mange» – kanskje også du og jeg?

Men på den smale – der går de  
som forløses – og blir fri,  
fra dyrisk fortid – ved å bli NY!

Svein Otto Hauffen

## Om selvmord

Vi må få i gang en storstilt kampanje mot selvmord. Over 700 mennesker tar sitt liv hvert år i Norge, dobbelt så mange som i trafikken. Jeg prøvde å få TV2 til å dekke dette, men det var ikke interessant nok for dem. Man kan undre seg over prioriteringen i denne tabloidkanalen. Ole Gunnar Solvskjærs meninger er viktigere for dem (jeg er litt sint nå!).

Jeg håper at du kan hjelpe oss med noe av dette.

Vennlig hilsen Terje Ivoru Hartvedt Lerøy, leder Aurora Bergen.

(Denne personen dro i gang Amalie Skrams hus i Bergen. Det er et samlingssted for mennesker med psykiske problemer.)

PS. Dette er et utdrag av et brev som er sendt partileder Carl I. Hagen, Stortinget, Oslo (27/8 2002).

AS



## Gartnerens visdom

Forfatter: Bernard Schofield  
Forlag: J.W.Cappelen 1992  
100 sider  
Anmeldt av: Astrid Strømme

Dette er en snerten liten hagebok på under 100 sider. Den er en annerledes hagebok fordi den er proppfull av visdom og ikke fakta og harde data om planteliv og dyrkningsmetoder.

Boken har åtte kapitler med råd om jordarbeid, planteforedling, innhøsting, lagring osv.

Om jorden skriver forfatteren Bernard Schofield at «Slurvar du med jorda, slurvar ho med deg». Det er godt sagt og i samsvar med økologiske dyrkningsmetoder. Mange andre opplysninger i boken er også det, som f.eks. det at planter er som mennesker, de har både venner og uvenner. Hvitløk og roser er f.eks. gode venner, mens bringebær og solbær ikke liker hverandres selskap.

Forfatteren sier videre at det er noe i nærheten av en åndelig opplevelse å dra hendene gjennom rik, smuldrende jord, lukte på den, og se ting vokse opp av den. Hvilken hageeier er ikke enig i det?

Det er høst nå. Derfor tar vi med litt stoff om lagringsmetoder. Fryseboks er bra nok, men likevel kan det ofte være relevant å lagre i en kule. Grav en rund grop i en lun krok i ha-



TILEGNET  
REGNSKOGENE - MED  
ØNSKE OM AT  
VISDOMMEN MÅ  
OVERLEVE

gen, godt unna overhengende greiner. Grav en rund grop, omtrent 20 cm dyp og 1 m i diameter, og fyll den drøyt halvveis med halm, lag en liten dreneringsgrøft rundt. Da renner det ikke vann inn i kulen. Forøvrig holder de fleste grønnsaker seg (blomkål, gulrøtter, hodekål m.m.) rundt fem grader.

Et lite tips til slutt: Du kan plante tulipanløker selv når det er frost. Kok litt vann og hell kokende vann på jorden, så du får tint et passelig hull til løken, og sett den ned. I løpet av våren er det stor sannsynlighet for at de blomstrer.

«Når bladene på epletrea sitter lenge på utover høsten, blir det kald vinter». (Værtegn fra Hole)

Da lektor Lindwall hadde lest B. Dybwad Brochmanns artikkel «Hva er anarki, jfr. bind 1, side 259, skrev han artikkelen tanker om til svensk under ovenstående tittel. Vi finner denne omskrivning så interessant og verdifull, at vi tillater oss å gjengi den nedenfor.

Allerede ved denne nye overskrift blir det iøyenfallende klart hva Kristus sikter til når han i Johs. 18,36 presiserer at hans system («kosmos») er et annet og motsatt enn statshedenskapets ubevisste ufrivillige «kaos». (Red.)

I begrepet anarki kan man legge et mentalt synspunkt, som innebærer at uvirkelighet, fiksjoner og allslags livsforfalskning settes i system. I dette tilfelle organiseres alle mot alle i et slags forvrengt fellesskap, hvor hver enkelt strider for sin egen viljes utvikling og hensynsløse frihet, altså en alles kamp mot alle. Sannhet og realvirkelighet bekjempes, menneskeforakt og gjensidig mistro griper om seg. Under slike forhold vokser alltid statens og myndighetenes makt, samt politiets og militærveldets maktområde.

Anarki innebærer selvutslettelse og oppløsning, en-

dog om denne oppløsning går for seg under navn av organisasjon og lovfestet autoritet.

På det utviklingstrinn hvor oppløsningen finner sted, opptrer alltid krefter, som forsøker å sette makt-, organisasjons- og pengeverdien foran menneskeverdet. Forbrytelse organiseres og autoriseres. Triumf og applaus tilfaller den autoriserte skinnvirkelighet, som oppfattes som nødvendig og formålstjenlig.

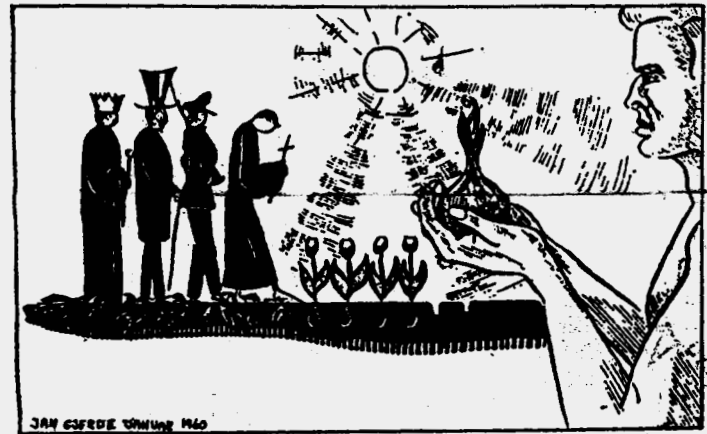
Menneskehetens «synd» var vinklene mellom disse to linjer.

Se illustrasjonen.

Og hele Bibelen var et billedspråk for disse mektige kjensgjerninger. Jødernes historie utgjør, dersom det forstående er riktig, intet annet enn en *forbilledlig historie* for alle menneskekollektiver eller folkesamfunns autonome livslovsmessighet.

Kvitheim 1955.

BDB



De frie livsformer er organisk

## ASTRIDS ØKOHAGE

- Hjemmeundervisning (1.-10. kl.) rim.
- Økologisk hagebruk, kurs, omvisning etc.
- Bed & Breakfast. Døgnleie for turister, stud. etc. rim.

RING 55 28 52 69

## Nekrolog

Arkitekt-ingeniør Eirik Finne, født 20.1.1920, døde uventet av hjertesvikt 28.6. på Haukeland sykehus, Bergen, (var på langtidsbesøk hos sin datter som bor i Lærdal). Han tilbrakte sine siste 15 – 16 år på Vollen i Asker sammen med sin samboer Ragnhild. Sine barne- og ungdomsår tilbrakte han på Odda der hans far var elektriker på smelteverket, men han var født på Voss. Eirik var deltager i felttoget under den 2. verdenskrig. I 1942 dro Eirik til Oslo, hvor han tok artium på et halvt år ved siden av heltidsjobb. Han fikk Meget Godt i alle fag, unntatt historie.

Etter krigen dro Eirik Finne til utlandet for studier for Eirik mislikte rettsoppkjøret etter krigen. Det befant seg nemlig en kollaboratør i Odda som hadde tjent svære penger på smelteleveranser til tyske befestninger og anlegg. Den siste vinteren kjøpte vedkommende seg ifølge beretningene posisjon som Milorgs områdesjef i Hardanger. Utnevnt etter ordre fra London. Dette var noe av årsaken til at Eirik dro til Sveits for å studere, - samtidig som myndighetene etter krigen tilbød norske patrioter teknisk utdanning i utlandet. Som Eirik pleide å si, "jeg valgte å studere arkitektur fordi det begynte på A, og stod øverst. Så lei var jeg av seiershysteriet".

Eirik Finne kom i 1956 hjem igjen til Norge etter 11 år som ferdigutdannet arkitekt-ingeniør, - noen av disse årene i utlendighet var jobbrelaterte. Hans matematikk-kunnskaper er viden kjent. Finnes teori om hvorledes plattformen Alexander Kielland skulle snues, førte fram, men i et brev til Stor-

tingets industrikomite allerede i november 1975 advarte Finne mot å benytte denne typen plattform som Alexander Kielland representerte, i Nordsjøen. I mars 1980 inntraff altså ulykken, og 123 menneskeliv gikk tapt.

Vedr. brann i ventilerte tak kommer Finnes navn for alvor fram i rampelyset. Som den 3. ansatte i NBI (Norges byggforskningsinstitutt, ansatt 1956) overtar Finne sommeren 1959 saksbehandlingen vedr. årsakene til to mystiske branner i det nye Høyers Hotell i Skien i 1956 og i 1958. Eirik Finne hadde saksbehandlingen til den ble avsluttet med ombygging av taket i 1961 etter hans beregninger og endringsforslag. Flere branner i Høyers Hotell har ikke forkommet.

Eirik Finne legger frem for NBI-ledelsen resultatet av sine etterforskninger. Brannene skyldtes en bestemt tak-konstruksjon – ventilerte tak – som også var babyen til NBI. Eirik Finnes avsløringer vakte alminnelig bestyrtelse. Ingen tvilte på riktigheten, men ....

NBI ville ikke foreta seg noe, tross Finnes krav om alarmering av offentligheten og almenheten, og hva verre var: Eirik Finnes påpekning av at i branner går ofte menneskeliv tapt. Det var NBIs og vitenskapens prestisje som sto hindrende i veien for en alarm. Kritikken utvidet seg til den prestisjepregede forskningspolitikken. Myndighetene kunne ikke leve med dette, og fortsatt leve med Eirik Finne!

Både høsten 1974 og 1979 forsøkte Stortinget på å få Finne erklært sinnssyk og innesperret i galehus. Det er nå blitt offisielt bekreftet av Oslo politikammer. I brevet fra 1974, m/vedlegg, ble sendt gjennom Riksadvokaten og Eidsivating statsadvokatembeter til Oslo Politikammer, Kriminalavdelingen, med krav om forføyninger.

Undertegnede fikk utlevert saksdokumentene fra Stortingets aksjon gjennom brev fra Oslo politikammer datert 2. mai

## Til - - -

av pengar. Gjer ein det, vil sjølv eit folkstyre gå på dunken. Og diverre, vi har lenge vore vitne til at så er skjedd, og støtt skjer.

Folkestyret vårt treng fornying innanfrå. Broka må skiftast ut med ei ny. Utgiftene til skular, sjukehus,

vegar, post og telegraf, til rettsvesen, politi og militær osv. skal dekkjast av landet sin samla produksjon. Kva vi har råd til og ikkje råd til, kjem fram ved å innføre heilskapsrekneskap, fullførte og avslutta etter prinsippa i det dobbelte bokholderi. Då driv vi ikkje lenger og liknar skatt av utgiftene i samfunnet og lagar oss budsjett på fiktive tal. Av dette blir

det berre krakk og krise, oppatt og oppatt etter kvart 30. og 40. år.

Alt i himmel og på jord som rører seg, veks og formeirar seg av seg sjølv, er Guds allmechtige verk. Men pengerenta som avlar det ein bør kalle fiktivtala i bøker og budsjett, er laga av villfaring i den menneskelige mentalitet. I ein riv, ruskande gal tenkjemåte.

1996. I 16 \_ år ble disse dokumentene holdt tilbake. Hensikten med utleveringsnektelsen var at saken skulle foreldes, slik at Stortingets kriminelle handling ikke kunne påtales tross fellende beviser.

Brannekspert Eirik Finne skulle ha psykiatrisk diagnose. Stortingetspresident Guttorm Hansen benyttet seg av bl.a. ass. politilege Inger Thoen til dette, men da Finne tok med seg vitner på Politihuset, falt det hele i grus. Finne fikk heller ingen folketrygd før han var 74 år gammel, da med tre års tilbakebetaling, slik at han fortsatt mangler vel fire års pensjon.

Finnes møte med psykiatrien består av 8 – 9 elektroshjokk på Vinderen psykiatriske, kjemiske piller m/gift som gjorde at han mistet bl.a. tennene, samt fremspillet til Guttorm Hansen / Inger Thoen.

Finne snakket ca. 15 språk flytende, - og Eirik gjendiktet bl.a. Alexander Pusjkins "Bronserytteren" fra russisk til norsk i 1983, - 150 år etter at Pusjkin diktet dette store episke diktet fra Petersburg.

Jeg snakket med Eirik 10 – 12 dager før han døde. Han virket da meget oppegående, - noe han selv også følte og ga uttrykk for. I en slik stund går tankene til hans 3 barn m/svigerbarn og etter hvert mange barnebarn. Og Eirik kjemping mot myndighetene som varte helt fram til døden innhentet ham, kunne gjøre ham mildt sagt irritert. Da var hans samboer Ragnhild god å ha, - og hun virket som en samlende og stabiliserende faktor på Eirik. Eirik snakket ofte om Ragnhild til meg om hvor mye hun betydde. Takk til deg Ragnhild!

Thore Lie,  
Oslo.

# Håp for Oslo?

**Hjalmar Markussen**  
Forfatter

Med noen ukers mellomrom har flere av hovedstadspressens fremste «eksperter» på det nordlige Norge sluppet løs sine kunnskaper på oss som ennå ikke har hatt vett nok til å forlate fjordene og flytte til Oslo. Men i Oslo skal man være varsom med å vende ryggen til distriktene. Vi klarer oss fint uten Oslo, men det er ikke sikkert Oslo klarer seg uten oss.

Det er med bakgrunn i at Vardøpolitikerne for en tid siden la ned sine verv i protest mot at byen mistet statlige arbeidsplasser, at avisene analyserer situasjonen i vårt nordligste fylke.

Det ender opp som den gamle historien om utkanter som møtes med nedlatende fordommer og myter. Norge er en kystnasjon, men lukten av fisk er ikke til å holde ut i selskapslivet i Oslo. Der er politikere, journalister og økonomer oppgitte over det store pengesluket Finnmark har vært og er for storsamfunnet. Artiklene den siste tida, med Dagbladet som et hederlig unntak, beviser at mange i norsk presse ikke tar det så tungt om de mangler kunnskaper som skal til for å belære andre.

Den vanlige tanken synes å være at kapitalinnsprøytinger som gjøres i Finnmark og Vardø er gavepakker fra verdier skapt av storsamfunnet (les hovedstaden). Og at statlige arbeidsplasser i Finnmark er utgiftsposter. Stalige arbeidsplasser i Oslo er derimot investeringer og inntektskilder.

De fleste kjenner Carl I. Hagens syn på «latsabbene» i Finnmark og hvilken utgift de utgjør for nasjonen. I dag har Hagen fått journalister og NHO-økonomer med på laget. Personlig synes jeg nå Hagen skulle gå litt makeligere i dørene. Det er neppe mange familier i Finnmark som mottar mer penger av det offentlige enn nettopp Hagen, hans parti, hans kone og etter hvert også hans stedatter.

Også mange av de selvoppnevnte «kritiske» journalistene og kommentatorene kan gå på jobb fordi staten har spyttet inn mange millioner i deres virksomhet. En avis som Arbeiderbladet/Dagsavisen har i årenes løp mottatt hundrevis av millioner kroner fra staten for å overleve.

Hver eneste av Hilde Haugsgerds journalister mottok 560.000 kroner i statsstøtte i fjor. Dagsavisen er kanskje mer trengende enn vardøværingene, som de siste 15 år har mistet hele 540 arbeidsplasser årlig. Sett fra hovedstaden virker det kanskje som et beskjedent tall. Men 36 arbeidsplasser i Vardø er 1,75% av byens samlede befolkning. Overført til Oslo ville denne lille prosentparten bety tap av mer enn 6000 arbeidsplasser årlig og langt over 90.000 arbeidsplasser på 15 år.

Et annet yndet tema for historiske kvakksalvere er å trekke fram den «subsidierte» og nå nedlagte industrigiganten AS Sydvaranger i Kirkenes. Mange synes å tro at det var sta-

ten som holdt liv i selskapet fra begynnelse til slutt. Men i sin tid var AS Sydvaranger som ble etablert i 1906, et av landets betydeligste industriselskaper. Det sørget ikke bare for å utvinne malmen fra fjellet i Kirkenes, man fraktet den også rundt om i verden med egne skip, og hadde store inntekter. I og med at selskapet hadde sitt hovedkontor i Oslo, fikk Oslo kommune ikke bare skatten fra de ansatte ved kontoret, men også skatten av de enorme overskudd driften ved AS Sydvaranger ga i flere tiår. I Sør-Varanger, hvor man hentet rikdommene, fikk kommunen kun skatteinntekter fra den som var ansatt og arbeidet i selskapet på Kirkenes/Bjørnevatn.

Det var først i 1982, da nedbyggingen for alvor begynte, at også hovedadministrasjonen ble funnet verdig til å bli flyttet til Kirkenes. Da var det ikke mer penger å høste for aksjonærene i hovedstaden, og statlige utgiftsposter kunne jo finnmarkingene få være ansvarlige for.

AS Sydvaranger er et godt eksempel på hva som skaffer inntekter til hovedstaden. I en avisartikkel i nordnorsk presse forteller nylig Finnmarks fylkesordfører Arne Pedersen om konsernet Norsk Kjøtt BA som, for å være i nærheten av der de politiske beslutninger tas, har lagt hele sin hovedadministrasjon på nesten 200 ansatte til Oslo. «Lønnen, arbeidsgiveravgiften, husleien, skattene og de kommunale avgiftene for hovedkontoret og dens ansatte er alt betalt av de mennesker som arbeider i primær- og sekundærproduksjonen og de finnes ikke i Oslo,» skriver Pedersen, og føyer til at hadde Norsk Kjøtt kunnet ha sin sentraladministrasjon i f.eks. Finnmark, ville de spart 10 mill. kroner årlig uten å redusere antallet ansatte.

Da Victor Normann tok plass som minister i den sittende regjering, erklærte han at statlige tilsyn skulle ut av Oslo. Det var og er en riktig tanke. Det er alltid en fordel at de som skal kontrollere også har en geografisk avstand fra den som sitter med makta og den som gjerne vil påvirke.

Nylig kom første svar på Normanns utspill. Mattilsynets sentraladministrasjon kunne ikke flyttes. Tilsynet måtte ha sitt hovedsete i Oslo fordi alle de viktige og riktige miljøene finnes nettopp der.

Slik kommer det ganske sikkert til å fortsette helt til også Norges Fiskerilag leiar hovedkontorer i Oslo.

Det er ikke vanskelig å finne professorer som synes dette er fine saker. Det viser en ny rapport som Handelshøyskolen, BI og NHO står bak, og som nylig ble offentliggjort. **Økonomenes tallmagi er klar: Det er i de store byene verdiskapingen skjer. Naturressurser, olje og fisk? Glem det! Det er Oslo som skaper verdiene og brødfør resten av landet.**

Som gammel sjømann vet jeg at det ikke var uvanlig at sjøfolk som slet med skolegangen kjøpte seg skipsførersertifikat i Liberia. Jeg har ofte lurt på om man i dette vestafrikanske landet også, mot betaling, har utstedet professorsertifikater til personer som i dag smykker seg

med professorater ved Handelshøyskolen.

Kjartan Fløgstad har tidligere poengtert at Oslo har utviklet seg til å bli en avindustrialisert, ikkeproduserende snylterby, dominert av en ideologiproduserende middelklasse som ikke lenger er i stand til å se hva de lever av. Mange, også angivelig intellektuelle som økonomiprofessorer og journalister, tror nå at forbruk er lik verdiskaping, og at det å drikke vin og avansert kaffe på Grünerløkka og ete lekre retter på Aker Brygge, er viktigere enn det fordømte tullet man driver med ute i distriktene; lakseoppdrett, oljeutvinning, kystfiske og aluminiumskoking. Man vil gjerne spise fisk på restaurantene i Oslo, men man snakker foraktelig om de som lever av å dra den samme fisken opp av havet.

På oppdrag fra Forskningsrådet har Svein Otto Kanstad skrevet en rapport hvor det konkluderes med at verdiskapingen først og fremst foregår i distriktene, mens byene tar seg av verdihøstingen. Det går også fram av rapporten at Telemark, Vest-Agder og naturligvis Finnmark er de mest lønnsomme fylkene for landet.

Ifølge en rapport fra Asplan Analyse satser staten nå over halvparten av sine penger i hovedstaden. Det overføres og investeres bortimot 7000 kroner pr innbygger i Oslo, til sammenligning får bergenserne en tusenlapp hver, mens de kostbare distriktene får mye, mye mindre. Men byrådssekretær Øyvind Sätvedt (H) i Oslo er ikke fornøyd. I Dagbladet 20. juni skriver han at «Storbyen må styrkes».

Det har han kanskje rett i. Ny statistikk forteller oss nemlig at i Oslo bruker hver 15. innbygger beroligende nerve- og/eller sovemedisin hver dag og natt. I klartekst betyr dette at over 33.000 mennesker i Storbyen tygger nervemedisin for over 4000 kroner hver i måneden eller samlet vel 1,6 milliarder kroner årlig. Snakk om sysselsetting for leger, legemiddelindustri, apotek og trygdekasse!

Og på bunn i dette sysselsettings-spiralen?

Naturligvis våre alles kjære fantasiløse finnmarkinger. De bor i utsatte strøk, men bare 1 av 33 innbyggerne der oppe ved ishavet trenger medisiner for å roe seg ned av og til. Det blir ikke mange arbeidsplasser av slikt.

Imens går i alle fall en avis som Verdens Gang så det suser. Og statens gave til Schibsted og denne lutfattige avisen er et momsfritak på 350 millioner kroner årlig. Noen av disse kronene burde investeres i å øke journalistenes kunnskap om det landet de skal rapportere fra.

# Fraflyttingen er knyttet til tallmagi

«Bare det som har iboende kraft som blomster, fugler, fisk, dyr og mennesker har reell verdi. Det er ikke mulig å stoppe hverken fraflyttingen eller stoppe økokrisen før vi slutter å tro at «bare vi får penger» nok skal vi klare det. Vi bygger på tallmagi, og den må avsløres.»

Astrid Strømme

Å stoppe fraflyttingen er et spørsmål om å forholde seg til pengeøkonomien på en ny og bedre måte. Sannsynligvis vil folk flest velge å bo i utkant-Norge om det var bedre ek-

stensvilkår der. Slik er det ikke i dag.

BDB la grunnlaget for et paradigmeskifte. Det riktige er å stoppe veksten, og få tallene og de bokførte verdier til å gå nedover. I prinsippet trenger vi ikke pengene. Men tall trenger vi.

Astrid Strømme

PS. Kontakt nyorienteringsfolk, vi holder foredrag og gir innføring i en helt ny og grunnleggende måte å bruke penger og tall på.

# Avguden Mammon

Du skriv og du skriv, men kva tid skal vi få det nye som du skriv om? Sa ein mann eg møtte ein dag.

Ja, svare eg. Ventar du at det nye skal dale ned frå himmelen, stige fram or jordas indre eller skal det kome opp or havdjupe?

Nei, alt nytt som er kome til slekta, kom som impulsar til menneska sin overdyriske natur. Det kom pålag som taleferdigheita til barnet eller slik som prinsippet for dampmaskinen kom til James Watt.

Det nye kom til einskildmennesket som ei nyoppdaging, ikkje til religionane, partia eller organiserte samanslutningar. Det kom til dei, slik dikteren seier: «De bød en fordom, tross fall, men banet vei for oss.»

I frå starten vart dei jamt forfølgde, stundom måtte dei late livet for sin trass. Vår kjende norske foregangsmann Hans Nielsen Hauge, som ville at kvar mann skulle ha høve til å lese sin Bibel og ikkje berre prestane, (Kampen om konventikkelplakaten), kva med han? I heile 9 år vart denne mannen fordømt og fengsla for trua si, ja heilt til han miste helse. Var det ikkje rørsle frå denne mannen som la grunnlaget for tettstaden Ørstavik?

I alle år, inntil krigen braut ut 9. april 1940, fanst det tospaltars Grep-annonsar i Dybw. Brockmanns blad Samfunnsliv. Mest kvar gong denne meir moderne Hans Nielsen Hauge vitja han Ørsta og bygdene omkring, vitja han Birgitte og Havtor Hovden i heimen deira og budde der. Sjølv om eg var ung den gongen, fekk eg vere med på nachspiel hjå familien Hovden etter foredrag på gamle Idavollen. Ein gong var både presten Norderval og dikteren Straumsheim tilstades på nachspillet. Spørsmålet til Brochmann var korleis han ville stille seg om det vart krig i landet?

Enno hugsar eg såvel kva denne nye H.N. Hauge svarte: Kom det krig så vil han ikkje ta del, for kva har han å forsvara? Ikkje fekk han spalteplass i avisene, ikkje fekk han timar i radioen, sjølv om han betalte

for det, ikkje fekk han halde foredrag på universitetet og i skulane.

Utviklinga i verda går i ring, sa Brochmann. Det går frå krig til ny krig. Årsaka er så enkel som denne: Sjølv om verda med sine store oppfinningar og oppdagarar har gjort sitt til å skape heilt nye ytre vilkår med nær sagt overflod til alle, så ligg den framleis på kne for den gamaltestamentlege, men oppdikta avguden Mammon. Denne fråranar menneskefleirtalet alle overskot.

Kva er så avguden Mammon? «Du skal ikkje dyrke Gud og Mammon», seier den nynorske skrifta. Brochmann seier, og han hadde fire biblar på fire skilde språk på skrivebordet sitt: «Du skal gjere skilnad på Gud og Mammon». Men medan Gud bur i menneska som levande kjærleikskraft, så bur ikkje Mammon i menneska. Han bur som Dalegudbrand i eit steinhus skapt av sine truande. Han er ei ikkje-eksisterande form slik som Buddha. Denne er det som med visse mellomrom narar menneska til krig og krise i ei overflodsverld.

Krigen kom. Då han var slutt, fekk Brochmann straff for slik tale. Sanneleg kostar det å bringe nye meiningar til torgs. Men sjå til at heller ikkje dette «nye» er kome dalende ned frå himmelen, opp frå jordlaget under oss eller frå havdjupe der nede. Nye impulsar kom alltid til einskildmennesket. «De som bød en fordom tross, falt, men banet vei for oss.»

Det nye i dag kjem når skulane, universiteta, politikarane, forfattarane og prestane lærer menneska å sjå skilnaden på daude symbol og på røyndomen, sagt som i Bibelen: «Dyrk ikkje Gud og Mammon på same tid». Det dreiar seg om eit anten eller, ikkje eit både og.

Anders Ryste

PS: Senkar du alle skattar, avgifter og prisar med 10% og deretter alle løner med 5%, då har du gitt alle lønsmottakarar 5% meir løn å rutte med og avguden Mammon må gje tapt. Dette er i dag vegen å gå.

D.S

Impuls nr 1 2002:

# Psykologiens historie med og uten sjel

Karl Halvor Teigen

Alle vet at «psykologi» betyr læren om sjelen, samtidig som nesten like mange vet at dette er en misvisende definisjon. Man må i dag lese mellom 1000 og 2000 abstracts av psykologiske fagartikler før man i det hele tatt møter ordet «soul» (Teigen, 1999), og da helst i en historisk eller pastoralpsykologisk sammenheng. I psykologien er det nesten bare blant jungianere (Stern, 1991) og blant tilhengere av ulike «transcendentale» og «transpersonale» retninger at sjelsbegrepet tas alvorlig (Hardy, 1987; Strohl, 1998).

Hos menigmann står begrepet sterkere. Minst halvparten av alle nordmenn tror på sjelen, i følge representative undersøkelser (Listhaug, Håskjold & Knutsen, 1997; Nergård, 1986). Blant psykologistudentene er tallet forbausende nok enda høyere. I ulike norske og amerikanske utvalg var mer enn 90% av begynnerstudentene og rundt 80% av de viderekomne psykologistudentene villig til å svare ja på spørsmål om menneskene har en sjel (Teigen, Skoe, Lindgren & Storfjord, 1999). De fleste mente også at dyrene har sjel. Det går frem av denne undersøkelsen at man ikke trenger å være religiøs for å akseptere sjelen (men kanskje for å erklære at man «tror» på den).

Dermed kan vi stille to spørsmål. Det ene er hvorfor vi sleper omkring med et misvisende navn på et fag som ikke handler om sjelen. Det andre er hvorfor vi sleper omkring med en oppfatning av eller en tro på sjelen lenge etter at fagpsykologien har sluttet å interessere seg for den. I dette innlegget skal vi fokusere mest på det første av disse to spørsmålene. Hvorfor kaller vi faget vårt for psykologi?

## Om termen psykologi

Selv om «psyke» og «logos» er greske termer, stammer sammensetningen «psykologi» fra renessansehumanistene på 1500-tallet, som skrev på latin, men gjerne konstruerte greske nyord som navn på nye fag og vitenskaper. Det eksisterte lenge en tradisjon for at Philip Melancton, Luthers venn og medarbeider, skulle være opphavsmann til denne betegnelsen. Riktignok skrev han en avhandling om sjelen (De Amina), men ordet psykologi finnes ikke i denne boken. Derimot forekommer det første gang rundt 1520 i tittelen på et verk fra den dalmatiske (kroatisk) humanist Marcus Marulus, eller Marco Marulic (1450–1524) fra Split: *Psichiologia: De ratione ani-*

*mae humanae* (Psykologi: Om menneskesjelens natur). Dessverre har dette verket gått tapt for ettertiden, så vi vet verken hva det handlet om eller om den merkelige stavemåten skyldes Marulus selv eller om den som førte listen over hans arbeider (Brozek, 1999).

Etter Marulus kan vi finne nokså forskjellige anvendelser av ordet. For eksempel utga den franske teologen Noel Taillepied en avhandling i 1583 hvor psykologi ble brukt som betegnelse for «læren om spøkelses» (Lapointe, 1972). Mer kjent er verket fra 1590 av Rudolf Goeckel, professor ved universitetet i Marburg, som heter *Psychologia, Hoc est, de hominis perfectione* (Psykologi, det er: om menneskets forbedring). På 1600-tallet var det mange latinske forfattere som delte studiet av mennesket – *Anthropologia* – i Somatologi (om kroppen) og Psykologi (om sjelen). Noen gapte enda høyere, slik som Thomas Govan som kom opp med følgende inndeling av naturvitenskapene (sic): Pneumatologi – om åndelige vesener – og Somatologi/Fysiologi – om materielle leger. Pneumatologien delte han ytterligere opp i teologi (om gud); angelografi og demonologi (læren om engler og djevler), og psykologi (læren om menneskesjelen).

På tysk kom psykologi først i vanlig bruk etter at Christian Wolff hadde skrevet sine store avhandlinger om Empirisk psykologi og Rasjonell psykologi i 1730-årene. Hans danske elev (født i Norge) Jens Kraft utga en *Psychologie, eller den tredie Del av Metaphysik* i 1753. På engelsk var det større motstand mot å bruke dette begrepet. Så sent som i 1836 kaller filosofen Thomas Hamilton det for et eksotisk, teknisk uttrykk, men argumenterer for at det bør innføres på engelsk fordi det er felleseuropeisk, av gresk opprinnelse på linje med navnet på en rekke andre fag og vitenskaper, og fordi det kan lages en adjektivform av det (psykologisk), i motsetning til de mer tungvinte betegnelse «moral philosophy» og «philosophy of the human mind», eller den tvetydige betegnelsen «metaphysics», som i de dager ofte betegnet psykologi (Reed, 1997).

## To slags sjel

Om fagordet psykologi var nytt og ubefestet i renessansen, var avhandlinger *Om sjelen* en kjent genre helt siden antikken. Den første av disse er Aristoteles mester for, den het «Peri psyches» på gresk og «De amina» i senere latinske oversettelser. Aristoteles innleder med å si at kunnskap om sjelen er mer verdifull enn all annen kunnskap, både av

hensyn til emnets status og kunnskapens nøyaktighet. Imidlertid føyer han til at «Å vinne sikker kunnskap om sjelen er blant de vanskeligste ting i verden». Det lover ikke helt godt!

I avhandlingen om sjelen så Aristoteles det som sin oppgave å slå fast sjelens natur, og derest hvilke oppgaver den har. Historien viser at det er særlig det første temaet som har vist seg problematisk. For enkelthets skyld kan vi skille mellom to prinsipielt forskjellige oppfatninger:

1. Sjelen er et selvstendig vesen som bare midlertidig tar bolig i kroppen. Denne oppfatning av sjel omtales ofte av etnologer og religionshistorikere som ideen om at en «fri sjel», som for eksempel kan bevege seg ut av kroppen ved drøm og under ekstase, og som til slutt forlater mennesket for godt ved det siste åndedrag. Denne sjelen fremstilles ofte billedlig som en liten fugl eller et vinget vesen som forlater den døende gjennom munnen. «Psyche» betyr faktisk også sommerfugl (så kanskje er det en stor misforståelse at psykologer studerer mentale prosesser i laboratoriet eller i klinikken når de heller burde springe ut i blomstereenga med en sommerfuglhåv).

I filosofien møter vi en etterkommer av denne «fri sjel» hos Platon, som hevdet at sjelen har sin opprinnelse i en annen verden – ideenes rike – og bare midlertidig har tatt bolig i en materiell kropp, «likefrem bundet og fastklemt til legemet og tvunget til å betrakte tingene gjennom legemet som gjennom et fengselsgitter», som det heter i Faidon. Lignende oppfatninger finner vi blant nyplatonikerne og hos de første kristne filosofer, i første rekke Augustin. Augustin (354–430) betraktet menneskesjelen som en avspeiling av guddommen, selve beviset på at mennesket er skapt «i Guds bilde».

2. I folketroen snakker man imidlertid også om en «bunden sjel» eller kroppssjelen, som noe mer i retning av en livskraft eller livsprinsipp; noe som på den ene siden holder kroppen i live, men som på den annen side heller ikke kan tenkes uavhengig av kroppen. Bare ved å balsamere legemet, eller gjennom sjelevandring, kan denne sjelen tenkes å overleve sin opprinnelige eier.

Aristoteles oppfatning av sjelen hadde mer til felles med den «bundne» enn den «fri» sjel. Han definerte sjelen som en organismes «aktualitet» eller «form», dvs. virkeliggjørelse av en organismes muligheter, det som skiller den fra å være død materie. Her følger han gresk språkbruk, hvor ordet for «levende» (empsychon) bokstavelig talt betyr

«besjelet».

Konsekvensene av denne oppfatning er for det første at sjel og kropp er gjensidig avhengig av hverandre. Kroppen kan ikke leve uten sjel, men det kan heller ikke forekomme sjeleliv uten organisk grunnlag. Unntaket er sjelens høyeste aktualitet, fornuften (nous, også oversatt med «ånd») som er udødelig. Men det er neppe snakk om noen *personlig* udødelighet.

En annen konsekvens er at dyr og planter også har sjel, for de er jo levende de også. Men de har ikke det samme sjeleliv. Plantesjelens viktigste funksjoner er næringsopptak og vekst, inklusiv forplantning. Dyr-sjelen muliggjør sansning, hukommelse og bevegelse. Menneskesjelen har i tillegg fornuft og vilje.

Aristoteles' synspunkter på sjelen levde videre innenfor jødisk og arabisk filosofi, og fikk nytt fotfeste i kristen tenkning i senmiddelalderen, i første rekke gjennom arbeidene til Thomas Aquinas (1225–1274). Thomas definerte sjelen som menneskets «substansielle form», det som gjør at et menneske i det hele tatt kan eksistere som menneske. Av teologiske grunner må sjelen være udødelig, men den blir først individuell ved hjelp av kroppen (det blir dermed en kjødelig gjenoppstandelse på dommedag).

## Kroppen trenger kanskje ingen sjel

Siden naturvitenskapens fremvekst på 1600-tallet har kroppssjelen vært på vikende front. Liv forutsetter ikke sjel. Alle kropp, enten de er levende eller døde, følger de samme fysiske lover, et synspunkt som ofte kalles for *mekanistisk*.

Et av de tidlige og mindre heldige argumentene for det mekanistiske syn i biologien var at liv i blant syntes å oppstå av død materie, som for eksempel i søppelhaugen! Oppfinnelsen av mikroskopet åpnet for en verden av mikro-organismer som bidro til å viske ut grensene mellom liv og ikke-liv. Men igjen og igjen måtte forskerne innrømme at liv er noe for seg selv som ikke så lett kan syntetiseres. Dermed oppsto en motbølge, kalt *vitalismen*, programformulert av den tyske legen Georg Ernst Stahl (1660–1734). Han hevdet at liv bare kan oppstå av liv, at organiske stoffer var kvalitativt forskjellige fra de anorganiske (jfr. skillet mellom en organisk og en anorganisk kjemi, som ble formulert i 1801 av den svenske kjemikeren Berzelius), og at organiske prosesser må finalforklares, mens mekaniske prosesser



LYS OVER LAND

ser bare kan kausalforklares.

Vitalismen sto sterkt inntil midten av 1800-tallet og ble blant annet forsvart av tidens førende fysiolog, Johannes Müller. Vi kjenner historien om hvordan fire av hans elever, alle lovende unge naturvitere, inngikk en hemmelig pakt hvor de sverget å holde fast ved at «ingen andre krefter enn de vanlige fysisk/kjemiske er virksomme i organismen». De edsvorne menn var ingen ringere enn Hermann Helmholtz (en av eksperimentellpsykologiens grunnleggere), Emil duBois-Reymond (som ga den første moderne beskrivelse av nerveimpulsen), Carl Ludwig (som ble Pavlovs lærer) og Ernst Brücke (som fikk Freud til forskningsassistent). Etter 1900 var vitalismen, med enkelte unntak (Bergson, Driesch, Teilhard de Chardin), en tapt sak for biologien.

Om forskerne på denne måten fikk sjelen ut av kroppen, har det ikke vært lett å stoppe menigmann fra å tenke vitalistisk. Ikke minst har begrepet livsenergi, i ulike fremtoninger, hatt mange tilhengere. Utviklingspsykologene kan fortelle oss at barn gjerne forklarer det som skjer i kroppen som uttrykk for hva organene vil og vet (Morris, Taplin & Gelman, 2000), og det spør om ikke mange voksne også synes det er helt greit å tenke på denne måten. For eksempel mente omtrent 75% av studentene som fulgte et biologikurs ved et større amerikansk universitet at oksygen, vann og lys forsynte organismen med en slags livskraft («some sort of life-sustaining force»). En mindre andel – omtrent tredjedparten – var enig i påstanden om at «living organism are different from nonliving because they possess a soul» (Lawson & Weser, 1990). Litt flere var uenige, mange svarte «vet ikke».

## Psykologien trenger heller ingen sjel

Den spanske renessanse-filosofen Juan Luis Vives (1492–1540) blir i blant regnet som den første moderne, empiriske psykolog, nettopp fordi han tilkjennega et klart standpunkt om sjelelivet og mot sjelen. I skriftet «Om sjelen og livet» fra 1538 heter det: «Vår interesse er ikke å få vite noe om sjelen, men om dens mangfoldige virksomhet». Hundre år senere gjorde Francis Bacon seg til talsmann for lignende synspunkter. Men først på midten av 1800-tallet hadde denne oppfatning

# Ein ny storkrig i vente?

Etter at vi fekk den store tekniske revolusjonen over verda, har krigsbiletet skifta karakter. Vi hadde konge og fyrstekrigar, religionskrigar og sjølvstendekrigar. Vi hadde naudår i eitt land, men det var mat nok i eit anna, derav krig.

Totalt sett, så har vi matoverflod, så krig grunna føda, er i dag neppe tenkjeleg. Krig over heile verda grunna religionane er neppe heller truleg. Handelskrigar kan vi få, men slike krigar vert ikkje avgjorde på slagmarka. Den krigen som no er i emning skal kome fordi IrakSaddamen som held til midt i verdas største oljerikdom, vil forsvare sin kultur og sitt land, om det så skal vere med atommakt.

USA-Bushen lovar krig, så verda får merke det, om Saddamen ikkje snart vil slutte med å gje stor betaling til alle sjølvsmordsbombarane som er blitt sende innover Israel. Denne Saddam-krigen, til hjelp for det Allah-truande Palestina,

ser ikkje ut til å ta slutt med det fyrste. Saddam har pengar nok til å løne Arafats krigarar, så USA-Bushen blir nøydd å vente med å setje i gang den verkelege krigen (mot arabarane). Krigen med atommakt og splintbomber over barn og kvinneflokkar i Bagdad.

Men Bushen vil stansast av andre enn sjølvsmordarane. Skal Bagdad falle, så trengst det soldatar på bakken, soldatar som har lommene fulle av drepende og bältendande atomkuler som kan sendast til høgre og venstre ettersom invasjonen av soldatane nærmar seg Saddams palass. Så er det berre eitt som står att – å gå opp palasstrappene, tre inn på herskapsrommet og snare hovudet av Djevelen. Men kanskje Bush tar feil, Bin Laden var krepert før dei fann han. Kanskje hender det same med Saddam. Han blir ekspedert lenge før Bushen kjem fram til fyrste trappetrinna i Palasset. Skal krig kome så må

alle mediefolka over verda lukkast i å skape krigsfrykt. Til no er krigsfrykta uteblitt.

Men så er spørsmålet? Kva med alle oljelagra verda over som no renn over, fordi oljen ikkje kan omsetjast til høg nok pris. Varelagera er fulle over alt. Vi nemnde den teknologiske utviklinga. I dag er det ikkje spørsmål om for lite, men for mykje. Vi kan få ein overflodskrig fordi varene ikkje lenger kan omsetjast til reknesvarande. I ein slik krig vil det økonomiske pengevaldsystemet stå for fall. Dette med prisane som årsak til verdskrig veit ikkje kørkje Bushen eller Saddam noko om. Ikkje vår eigen Bondevik heller. Ein slik krig, ein krig for prisane, ikkje for maten og føda, er på trappene. Av same grunn fekk vi både 1. og 2. verdskrig. Og denne krigen blir verre enn dei to fyrste.

Anders Ryste

## Psykologien - - -

slått så sterkt gjennom at Friedrich Albert Lange kunne konstatere at forholdene lå til rette for ein «Psykologi uten sjel». Hensikten var ikke å benekte sjelens eksistens. Det var et spørsmål Lange ikke tok stilling til. Poenget var at vi kan drive like god psykologi uten noen slike antagelser.

«Men betyr ikke psykologi læren om sjelen? Hvordan kan man tenke seg en vitenskap, når man kan tvile på at den overhodet har et objekt? Nå, der har vi igjen et vakkert eksempel på forveksling mellom navn og sak. Vi har et overlevert navn på en stor, og langt fra nøyaktig avgrenset gruppe av fenomener. Dette navn er overlevert fra en tid da man enda ikke kjente de strenge vitenskapelige krav. Skal man forkaste det, fordi vitenskapens objekt har endret seg? Det ville være upraktisk pedanteri. Altså la oss rolig anta en psykologi uten sjel!» (Lange, 1866, s. 474).

De som antok dette med størst entusiasme (om ikke med størst ro) var forkjemperne for den «nye» psykologien, eller den nye filosofien, som den også ble kalt, altså Wundt-generasjonen i europeisk psykologi. I likhet med de fleste andre vitenskapsmenn og intellektuelle i annen halvdel av 1800-tallet kalte de seg med en viss stolthet for positivist, idet de mente at psykologien på samme måte som andre vitenskaper skulle ta utgangspunkt i «facts». De mente videre at det finnes to typer fakta her i verden, de fysiske og de mentale, som begge kan studeres på lignende måter, ved observasjon og eksperiment. Interessant nok syntes det å være en viss parallellitet mellom de to typer fakta, i alle fall ser det ut til at de fleste mentale prosesser er ledsaget av en tilsvarende nervevirksomhet. «Ingen psykose uten nevrose» var slagordet, opprinnelig formulert av G.H. Lewes rundt 1860, og da siktet han ikke til mentale lidelser, men til det antatte forholdet mellom mentale fakta (som han kalte «psykoser») og nervevirksomhet (altså «nevrose»). Han spekulerte også på om ikke parallelliteten gikk den andre veien, slik at det til all nervevirksomhet – inkludert ryggmargreflekser – svarte en eller an-

nen form for mental virksomhet, om ikke bevisste følelser så kanskje ubevisste. Interessant nok fikk troen på ubevisste mentale prosesser god drahjelp av fysiologer og positivistter.

I ettertid har mange trodd at positivism og materialisme har noe til felles. 1800-talls psykologene så det ikke slik. Tvert om mente de at deres positivistiske vitenskapssyn fritok dem, som vitenskapsmenn, fra å ta stilling til filosofiske og religiøse grunnspørsmål. Psykologisk forskning kan drives på samme måte enten man dypest sett er idelist, materialist, eller sier ja takk, begge deler. Det er dette som gjør at Lange i sitatet ovenfor ikke bare proklamerer en psykologi uten sjel, men hevder at vi kan anta en slik psykologi ganske rolig. Psykologien står ikke og faller med en bestemt filosofisk oppfatning av kropp-sjel forholdet, eller av forholdet sjel-ånd, for den saks skyld. Det var også vanlig å hevde at vitenskap og religion ikke behøver å komme i konflikt, fordi den første handler om hva vi kan vite og bevise, den andre om sider av tilværelsen som ikke er empirisk tilgjengelig. Hva som ligger bak fenomenene, hvordan vi for eksempel skal kunne forklare åsakene til den observerte «psykologiske parallellisme», og om det finnes en sjel, ligger utenfor naturvitenskapens domene, slo du Bois-Reymond fast i et berømt foredrag om «naturerkjennelsens grenser» (1872). «Ignoramus et ignorabimus» – vi vet det ikke og vi vil ikke komme til å vite det, konkluderte han.

Psykologien «uten sjel» ble, som vi vet i dag, en faglig suksess. Neppe fordi man utelukket sjelen, men fordi den empiriske tilnærmingen tillot forskerne å arbeide med konkrete og begrensede problemstillinger, som i sin tur dro med seg nye spørsmål av metodisk, teoretisk og empirisk art, slik at feltet kunne ekspandere nesten ubegrenset, uten at man trengte å ta stilling til metafysiske spørsmål om sjelens realitet. I vanlige fremstillinger av psykologien fra omkring 1900 var ordet sjel slett ikke tabubelagt, men forfatterne anstrengte seg som regel med å forklare at det bare var et hjelpebegrep, eller et samlebegrep som ikke i seg selv kunne «forklare» de prosesser

og fenomener psykologien handlet om. På engelsk ble det ofte erstattet med det mere nøyaktige begrepet «mind», på norsk og tysk fungerer dette dårligere. Selv Freud tillot seg å bruke termen «Seele» fra tid til annen, noe hans engelske oversetter, Strachey, konsekvent gjenga som «mind» eller «psyche» (Montgomery, 2000). I Norge var det en viss tradisjon med å oversette fagtermen psykologi med *sjelelære* (Horn, 1860; Aas, 1907; Schulstad, 1910; James, 1911; Nordeide & Kristvik, 1913; Kristvik, 1944), men det var helst i titler på bøker for lærerskolen!

Etter den behavioristiske revolusjon ble det annerledes. Atferdpsykologien hadde, som vi vet, mindre tålmodighet med ord og uttrykk som kunne bringe tanken hen på psykologiens mørke og middelalderlige fortid. Utrolig nok aksepterte Watson *psykologi* som navn på faget, selv om bevissthet, følelser, vilje og forestillinger og andre psykologiske babyer ble kastet ut med det mentalistiske badevannet. Etter denne hjernevasken var sjelen definitivt ute, ikke bare som substans, men også som navn. Det var simpelthen slått fast, tilsynelatende en gang for alle, at sjel er et uvitenskapelig begrep som ikke bør nevnes i godt psykologisk selskap.

Selv den kognitive revolusjon på 1960-tallet ga sjelen aldri noen ny

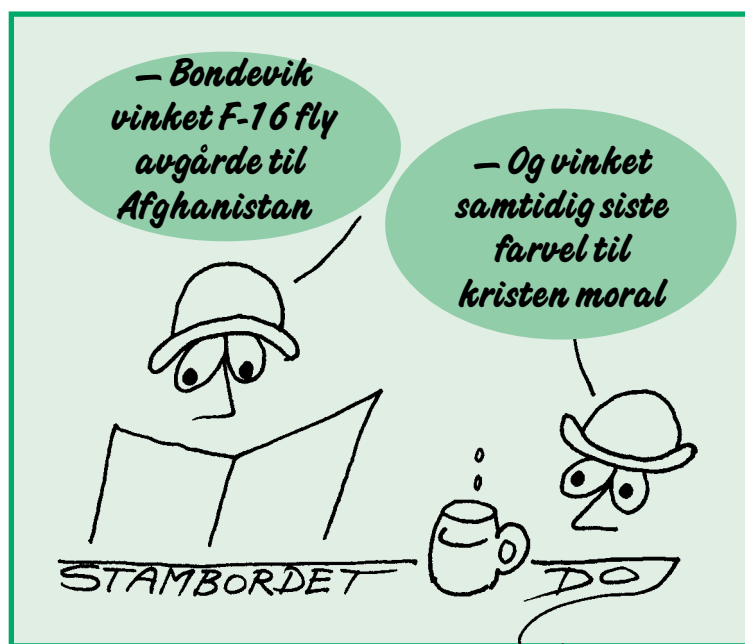
sjanse. Mange mentalistiske begreper fikk vende tilbake, men ikke sjel. «Mental process» og «mental life» var greit, «mind» likeså. Begrepet «self» blir mer populært for hvert år som går (Teigen, 1999). Andre forsvant: de to viktigste er vel vilje og sjel. Det kan være et tegn på fagets modenhet at vi ikke lenger assosierer psykologi med sjelen. Det kan også være et tegn på dårlig historisk hukommelse.

Psykologistudentene som i stort flertall bekreftet at begrepet sjel var meningsfullt for dem, var mindre sikre på at andre mente det samme. Og de trodde at bare et mindretall av psykologiske forskere ville si ja til sjelen (Teigen et al. 1999). De syntes altså på det rene med at deres egen oppfatning var på kanten av det akseptable. I Lawson og Wesers (1990) tidligere nevnte studie omtales troen på menneskesjelen uten videre som en «nonscientific belief», på linje med vitalisme og kreasjonisme. Likevel fant de at omtrent 60% av biologistudentene var enig i utsagnet «Human beings are different from nonliving things because they possess a soul», og til forfatterens overraskelse var det ingen korrelasjon mellom enighet i dette utsagnet og studentenes øvrige resonnerings-evne. Aksept av andre uvitenskapelige påstander korrelerte ellers negativt med «reasoning skills». Kanskje var det verd å se nærmere på hvilket

resonnement slike studenter bygger på, når de tillater seg å anvende et begrep som forskerne ikke en gang våger å anvende metaforisk.

## Save Our Souls?

I juli 1908 ble SOS godtatt av Den internasjonale radiotelegrafi-konvensjonen som internasjonalt alarm-signal. Tradisjonen vil ha det til at bokstavene i dette signalet står for «save our souls» – men sannheten er nok at disse bokstavene er spesielt enkle å telegrafere. Det ville jo ellers vært påfallende om behovet for å redde sjeler til sjøs skulle oppstå omtrent samtidig med at psykologene (til lands) kastet dem på båten. I tidens løp har SOS måttet finne seg i å bli akronym for atskillige andre kraftuttrykk, slik som «same old story», «same old stuff», «same old shit» og «shit on a shingle» (militært smørbrød), i følge den autoritative Oxford English Dictionary. Hvis bare navnet er godt kommer meningene etterhvert. Slik også med psykologi, som heller ikke handler om å redde våre sjeler. Det er, bokstavelig talt, the same old story.



## Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon  
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden  
Kr. 480,- pr år  
kr. 240,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm  
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes  
ved poststedene eller  
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:  
Møre-Nytt, Ørsta